

Mika Huovinen

YKSITYISEN TURVALLISUUSALAN KOULUTUKSEN MUUTOKSET JA VAIKUTUKSET 2010-LUVULLA SUOMESSA

Kasvatustieteiden ja
kulttuurin tiedekunta
Pro gradu-tutkielma
Toukokuu 2021

TIIVISTELMÄ

Mika Huovinen: Yksityisen turvallisuusalan koulutuksen muutokset ja vaikutukset 2010-luvulla Suomessa
Pro gradu-tutkielma
Tampereen yliopisto
Elinikäinen oppiminen ja yhteiskuntatutkimus
Toukokuu 2021

Tiivistelmä:

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yksityisen turvallisuusalan koulutuksen muutokseen vaikuttaneita tekijöitä. Koulutuksen muutokset koskevat 2010-luvulla tehtyjä päätöksiä ja niiden vaikutuksia loppukäyttäjille eli palveluiden ostajille, suurelle yleisölle ja yhteiskunnalle laajemminkin. Tutkimusaiheeni rajasin yksityisen turvallisuusalan koulutuksista vartijan- ja järjestyksenvälvojan koulutuksiin, sivuten myös tulityökoulutusta.

Tutkimus käsittelee sitä, miten koulutuksen muutokset ovat vaikuttaneet käytännön työelämäsuoriutumiseen edellä mainittujen ryhmien kenttätyössä. Haastattelin useita alan ammattilaisia, ja koska ei ole olemassa vain laadullista tai määrällistä tutkimusta, aiheeseen tuli liittyä molempia "elementtejä". Ongelmanasettelun vaikeutena näin oikean tiedon saannin henkilöiltä, jotka arvioivat muutosten jälkeistä toimintaa. Lisäksi täytyi huomioida henkilökohtaisten vaikuttimien merkitys koulutusmuutoksissa. Tällaisina näin esimerkiksi kouluttajien asenteet, koska muutos on tarkoittanut lisääntyviä työtunteja kouluttajille ja opettajille, sekä koulutuksen lisääntymisestä on aiheutunut vastaavasti lisäkuluja myös työnantajille.

Työn teoriapohjana toimi lainsäädäntö, lainvalmisteluaineisto ja Poliisihallituksen ohjeet sekä yleinen teoria yhteiskunnan muutoksista. Kasvatustieteellisen kehyksen antoi tieteenalan muutosprosessien hallinta koulutuksen muutoksissa yleensä, sekä kasvatustieteelliset keinot uudistuksissa.

Tutkimuksen tarkoitus oli myös selvittää yksityisen turvallisuusalan henkilöstön motivaatiota koulutuksen muutoksiin. Tutkimus tehtiin haastattelututkimuksena useille alan pitkäaikaisille yleisesti alalla tunnetuille henkilöille ja palveluista maksaville tahoille, kuten vartiointi- ja järjestyksenvälvontapalveluista maksaville asiakkaille. Empiriaa tässä edustavat kyselytutkimukset, haastattelut ja valmiit kyselyt joukolle alan ammattilaisia.

Koulutuksen muutokset toivat paitsi lisää tunteja vartija- ja järjestyksenvälvojan korttiin oikeuttavaan kurssimuotoiseen opetukseen, myös kysymyksiä sen tarpeellisuudesta ja siitä, kuinka paljon mahdollisesti koulutusta tulisi vielä lisätä ja miksi. Lain tulkinnat esimerkiksi vastaavan hoitajan tehtävistä, velvollisuuksista ja oikeuksista oikeuttavat vähintäänkin kysymään miksi jotkut asiat laissa ovat niin kuin ovat. Kaiken kaikkiaan haastateltavat näkivät koulutuksen lisäyksen tarpeellisena, mutta lähes jokaisella oli oma mielipide siitä, kuinka sitä pitää muuttaa. Tutkimusta varten haastateltiin henkilökohtaisesti yhdeksää yksityisen turvallisuusalan parissa työskentelevää henkilöä, ja haastattelut kestivät vähintään 45 minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin, ja niistä tehtiin muistiot. Yksi haastateltavista antoi haastattelun puhelimitse, muut haastateltiin erillisissä haastattelutilaisuuksissa. Litterointi tapahtui nauhojen kuunteluilla useaan kertaan, lisäksi niitä verrattiin kirjallisiin muistiinpanoihin.

Avainsanat: Turvallisuusala, koulutus, muutos, ammatillinen osaaminen, laadullinen tutkimus

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 TEORIATAUSTA	3
2.1 AMMATILLINEN OSAAMINEN.....	3
2.2 SUOMALAISEN KOULUTUKSEN MUUTOKSET	4
2.3 YKSITYISEN TURVALLISUUSALAN KOULUTUS	14
2.3.1 Määritelmät.....	14
2.3.2 Vuoden 2010 jälkeen koulutusmateriaalissa muuttuneet säännökset	16
2.3.3 Yleinen kiinniotto-oikeus.....	18
2.3.4 Järjestyksenvalvojan koulutus.....	18
2.3.5 Väliaikaisen vartijan koulutus	23
2.3.6 Tulityökoulutus.....	25
2.3.7 Alalla työntekoon oikeuttavien korttien suorittajat	26
3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA MENETELMÄ	31
3.1 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	31
3.2 TUTKIMUKSEN TIETEENFILOSOFISET LÄHTÖKOHDAT	31
3.3 HAASTATTELUTUTKIMUS.....	33
3.4 TUTKIMUKSEN OSALLISTUJAT.....	33
3.5 AINEISTON ANALYYSI.....	33
4 YKSITYISEN TURVALLISUUSALAN MUUTOKSET JA VAIKUTUKSET 2010-LUVULLA – HENKILÖHAASTATTELUISTA SAADUT NÄKEMYKSET	36
4.1 MITEN YKSITYISEN TURVALLISUUSALAN KOULUTUKSEN MUUTOKSET OVAT VAIKUTTANEET VARTIJOIDEN TYÖELÄMÄSUORIUTUMISEEN ASiantuntijoiden kokemana?	36
4.2 MITEN ERITYISESTI VARTIJAKOULUTUKSEEN, VOIMANKÄYTTÖÖN JA VARTIJAN OIKEUKSIIN LIITTYVÄT KOULUTUSMUUTOKSET OVAT VAIKUTTANEET VARTIJOIDEN AMMATILLISEN OSAAMISEN KEHITTÄMISEEN?.....	38
4.3 YHTEENVETO HAASTATTELUISTA	46
4.4 SUOMALAISEN KOULUTUKSEN MUUTOKSET	50
5 TUTKIMUKSEN LOPPUPÄÄTELMÄT JA YHTEENVETO	53
5.1 MUUTOS, ASEENTEET JA ARVIOINTI	56

5.2 TUTKINNON SUORITTANEEN OSAAMINEN	56
6 LÄHTEET	61
LIITE 1: TULITYÖKOULUTUKSEN OHJELMA	63
LIITE 2: ESIMERKKEJÄ VARTIJAN- JA VÄLIAIKAISEN VARTIJAN KOEKYSYMYKSISTÄ.....	64
LIITE 3: HAASTATTELUKYSYMYKSET	66

TAULUKOT JA KUVAT

TAULUKKO 1 SWOT-ANALYYSI ALAKOHTAISEN KOULUTUKSEN MUUTOKSISTA JA EDUISTA. KOULUTUKSEN MUUTOKSET LIITTYVÄT TULEVIIN MUUTOKSIIN.	5
TAULUKKO 2 1980- JA 1990-LUVUN ALUN TUTKINTORAKENNE (HANNU HARAIN, LAUREA AMMATTIKORKEAKOULU, 2011) TAULUKKO KUVAA KOULUTUKSEN MUUTOKSIA VUOSIKYMMENTEN AIKANA. TÄMÄ VASTAA KYSYMYKSEEN KUINKA PALJON KOULUTUKSEN MÄÄRÄ ON KASVANUT.	21
TAULUKKO 3 2000-LUVUN ALUN TUTKINTORAKENNE, KIRJOITTAJAN OMAT ARKISTOT JA TIETO 1979-	22
TAULUKKO 4 VÄLIAIKAISEN VARTIJAN KOULUTUKSEEN LIITTYVÄT HYVÄKSYTYN SUORITUKSEN KRITERIT. (OPH-2655-2017)	23
TAULUKKO 5 MIESTEN JA NAISTEN SUHTEELLINEN OSUUS KORTTIEN SUORITTANEISTA.	27
 KUVA 1 MIESTEN JA NAISTEN SUHTEELLINEN OSUUS ASEVELVOLLISUUDEN SUORITTANEISTA. LÄHDE: WWW.FINDIKAATTORI.FI 14.10.2019.	6

1 JOHDANTO

Aiheeni on ”Yksityisen turvallisuusalan koulutuksen muutokset ja vaikutukset 2010-luvulla Suomessa”. Valintaan vaikutti kiinnostukseni ja kokemukseni turvallisuusosalta, sekä tarve selvittää ne seikat mitkä ovat olleet oleellisimpia alaa koskevia muutoksia tehtäessä. Yhteiskunnan yleisen koulutuksen lisääntyminen, sekä turvallisuusalan merkityksen kasvu yhteiskunnassa. Suhde yksityisen turvallisuusalan koulutuksen muutostarpeisiin ja mihin sillä on pyritty, sekä mitkä ovat asteittain toteutuneet koulutuksen muutokset ja miten siinä on onnistuttu. Aihe on ajankohtainen, koska tuntimäärien lisäykset on toteutettu vasta vuoden 2017 aikana, ja siinä on pyritty huomioimaan yhteiskunnan vallitseva tila siltä osin, miten yksityinen turvallisuusala voi siihen vaikuttaa, ja mikä on tarpeellista. Olen tutkinut muutoksia alan asiantuntijoiden haastatteluilla, omalla tietämyksellä ja myös muun lainsäädännön kehittymisen kannalta. Ammatillinen osaaminen ja koulutuksen muutokset koko sinä aikana, milloin yksityinen turvallisuusala on ollut Suomessa.

Jatkuva keskustelu myös julkisuudessa siitä, pitäisikö poliisin ja muiden viranomaisten tehtäviä siirtää yksityisten hoidettavaksi on herättänyt mielenkiinnon siihen, että tähtäävätkö nykyiset koulutusmuutokset vaikutuksiltaan myös yksityistämisen edistämiseen? Vartiointihenkilöstön valmiuksien parantaminen koulutuksen lisääntymisen kautta myös osittain poliisin tehtävien hoitamiseen on kysymys, mihin tämä tutkimus ottaa kantaa. Haastattelut tehtiin valituille henkilöille, ja kysymykset valittiin niiden ajankohtaisuuden vuoksi. Naapurimaassa Ruotsissa on jo poliisin tehtäviä siirretty yksityiselle turvallisuusalalle, ja vuoden 2020 alusta vartijoiden ja järjestyksenvalvojen koulutus muuttuu poliisihallinnolle 17 kuukautta kestäväan koulutukseen.

Teoriataustana olen käyttänyt lainsäädäntöä, kasvatustieteen materiaaleja kirjoista artikkeleihin sekä julkisuudessa esitettyjä asiantuntijalausuntoja. Haastatellut yhdeksän henkilöä tuottivat 12 liuskaa muistiinpanoja ja sanelulaitteelle kolme tuntia 25 minuuttia nauhoitettua tekstiä. Haastatteluihin osallistuneille yhdeksälle henkilölle lähetin kymmenen kysymystä tammi-huhtikuun aikana 2019. Tähän ajankohtaiseen aiheeseen liittyvät kysymykset muodostettiin teoreettisen viitekehyksen pohjalta, mitkä muodostuivat lainsäädännöstä, poliisihallituksen ohjeistuksesta ja opetussuunnitelmista alan lyhytkurssien ohjeistuksesta.

Alkuun esittelen lyhyesti vartiointialaa, sen koulutuksen historiaa sekä lainsäädännön kehitystä. Vartiointialan ensimmäinen toimija aloitti Suomessa vuonna 1922. Friedrich Thelen tuli Saksasta Suomeen ja perusti maan ensimmäisen vartiointiliikkeen Suomen Vartioimis ja Sulkemis Oy:n. Ala toimi varsin alavireisesti ilman sääntöjä tai oikeuksia aina vuoteen 1944, jolloin saatiin ensimmäinen asetus alalle. Varsinainen käännekohta tapahtui vuonna 1959, jolloin Suomen Teollisuuden Vartiointi perustettiin keskeisten vakuutusyhtiöiden toimesta estämään lähinnä yhä yleistyneitä sahapaloja (Mika Huovinen, Vantaan ammattikorkeakoulun, nyk. Metropolia päättötyö 1997)

Huomioitavaa on, että ennen 1980-lukua koulutusta antoi lähinnä Suomen Teollisuuden Vartiointi Oy omille työntekijöilleen. Teollisuusvartijakoulu järjesti ensin päivän perehdytyksen kaikille uusille työntekijöille, ja sen jälkeen muutaman kuukauden kuluttua viikon (40 h) peruskurssin, jonka päätteeksi oli kirjallinen koe. Tämän jälkeen järjestettiin kolmen päivän mittainen täydennyskoulutus muutaman kuukauden kuluttua. Mainitut koulutukset suoritettuaan henkilö sai *peruskoulutetun teollisuusvartijan* pätevyuden. Huomautuksena mainittakoon nimikkeen olevan hieman harhaanjohtava, sillä vartijat toimivat muillakin tuotannonaloilla kuin teollisuudessa.

2 TEORIATAUSTA

2.1 Ammatillinen osaaminen

Asiantuntijuudella voidaan Ulpukka Isopahkala-Bouret'n (2008) mukaan tarkoittaa professionaalisuutta, joka perustuu tieteelliseen ja ammatilliseen tietoon. Asiantuntijuutta voidaan tarkastella myös kokemuksellisenä ilmiönä. Organisaatiokäyttäytymisen kannalta asiantuntijuus heijastuu ryhmän jäsenten työskentelyyn sen mukaan, minkälaisesta organisaatiosta on kyse. Asiantuntijaksi voi kehittyä myös turvallisuusalalla pitkän työskentelyn jälkeen. Teoriakoulutuksen tehtävänä on antaa perustiedot ja taidot työskennellä ensin toisten ohjauksessa ja mukana.

Asiantuntijuutta kuvataan Lehtisen ja Palosen artikkelissa 2011, seuraavasti: ”työmuistissa oleva informaatio säilyy vain lyhyen ajan, ellei sitä koko ajan toistamalla pidetä yllä”. (Lehtinen, Palonen 2011, 26) Opetettaessa alan koulutuksissa tämä tarkoittaa sitä, että kurssien toistuvuuden takia kouluttajilla ja opettajilla on tietotaito-muisti koko ajan käytettävissä. Oppijoille tämä tarkoittaa opitun asian siirtämistä käytäntöön, ja sitä kautta kokemuksen kautta osaamista.

Artikkelissaan ”Työssäoppimisen Lumo” Jokinen, Lähteenmäki ja Nokelainen toteavat, että suomalaisessa ammatillisen koulutuksen ajattelussa oli tultu kokonaan uuteen vaiheeseen: ”työelämälähtöisyys ja tiiviit yhteydet yritysmaailmaan alkoivat olla kovaa valuutaa”. (Jokinen, Lähteenmäki ja Nokelainen, 2009) Myös ”lyhyt-kursseilla” tämä näkyy mm. siten, että ensimmäisen 40 tunnin Väliaikaisen vartijan koulutuksen jälkeen ollaan työssä useita kuukausia ennen varsinaista 80 tunnin vartijan peruskoulutusta. Työelämälähtöisyys tarkoittaa kurssien välissä yritysmaailman tapojen oppimista ja omaksumista.

Edellä mainittua kuvastavat myös ammattiosaamisen näytöt. Toisen asteen turvallisuusalan koulutuksessa annetaan näytöt työssäoppimisen aikana. Voidaan sanoa, että näytöt edistävät työelämälähtöisyyttä, koska ne suunnitellaan työelämäyhteistyönä. (Jokinen & kumpp. 2009)

2.2 Suomalaisen koulutuksen muutokset

Koulutuksen muutoksesta yhteiskunnassa kerrotaan Johanna Lasosen ja Jani Ursinin toimittamassa teoksessa *Koulutus yhteiskunnan muutoksessa: jatkuvuuksia ja katkoksia*. Suomessa annetaan sellainen kuva, että kansainvälistymisen myötä myös koulutus on kansainvälistynyt. Tämä ei kuitenkaan kaikilta osin pidä paikkansa. Ursin ja Lasosen pohtivat, elämmekö Suomessa aidosti kansainvälisessä koulutusympäristössä, vai onko tämä vain illuusio (Lasonen ja Ursin 2011).

Yksityisen turvallisuusalan kannalta tämä tarkoittaa edelleen vain suomenkielisen koulutuksen toteuttamista, ja myös koekysymysten ja –vastausten osalta samaa. Kurssit voidaan toteuttaa vain ja ainoastaan molemmilla virallisilla kotimaisilla kielillä. Vartijan ja järjestyksenvalvojan on osattava suomen kieltä lähes täydellisesti, jolloin muiden kuin suomen- ja ruotsinkielisten on vaikea omaksua kaikkea kurssilla opetettavaa, vaikka osa heistä läpäiseekin kokeet ensimmäisellä kerralla. Mikäli oppitunteja pidettäisiin esimerkiksi englanniksi, vaatisi se huomattavasti suurempia valmiuksia opetushenkilökunnalta. Suomalaisen koulutusrakenteen kehityksestä vuosina 1970 - 2010 kirjoittaa Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa Aleksi Kalenius seuraavasti: ”*Työikäisen väestön koulutus rakenne vaikuttaa työmarkkinoiden toimintaan (...) koulutus rakenne kertoo työmarkkinoiden käytettävissä olevan työvoiman koulutuksesta, ja osaamisesta*” (Kalenius 2014).

Seuraavalla sivulla olevassa SWOT-analyysiin pohjautuvassa taulukoinnissa ei kuitenkaan huomioida kansainvälistä, esimerkiksi EU-maissa tapahtuvaa kehitystä, vaan se pohjautuu Suomen malliin. Mahdollisuuksista suurimmiksi nousevat paremman ja pysyvemmän henkilöstön saanti alalle, uhista suurimmiksi kulujen huomattava nousu, mikä ajaa yrityksiä huonompaan taloudelliseen tilaan.

Mikäli yhteiskunta ottaa osan yritysten koulutuskuluista vastattavakseen, parantaa se oleellisesti asiaa. Yhteiskunnan suoraan antama koulutuksen lisäys esim. toisen asteen oppilaitoksissa ei tietenkään nosta yritysten kuluja. Vartiointi- ja järjestyksenvalvojajenkilöstöstä kuitenkin vain pieni osa tulee ammattioppilaitosten kautta.

Suurin osa suorittaa yritysten itse maksamassa koulutuksessa korttikoulutukset. Mahdollisuuksiin voidaan lukea myös se, jos nykyistä paremmin ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittaneet pääsisivät korkeakouluun. Nykyisin erittäin harvoin tätä väylää käyttävät onnistuvat pääsemään ammattikorkeakouluun tai yliopistoon ilman ylioppilastutkintoa tai toisen asteen koulutusta.

Olellaista on arvioida lisäksi opiskelijoiden valmiuksia opiskella korkea-asteella, vaikka em. koulutuksiin pääsisikin.

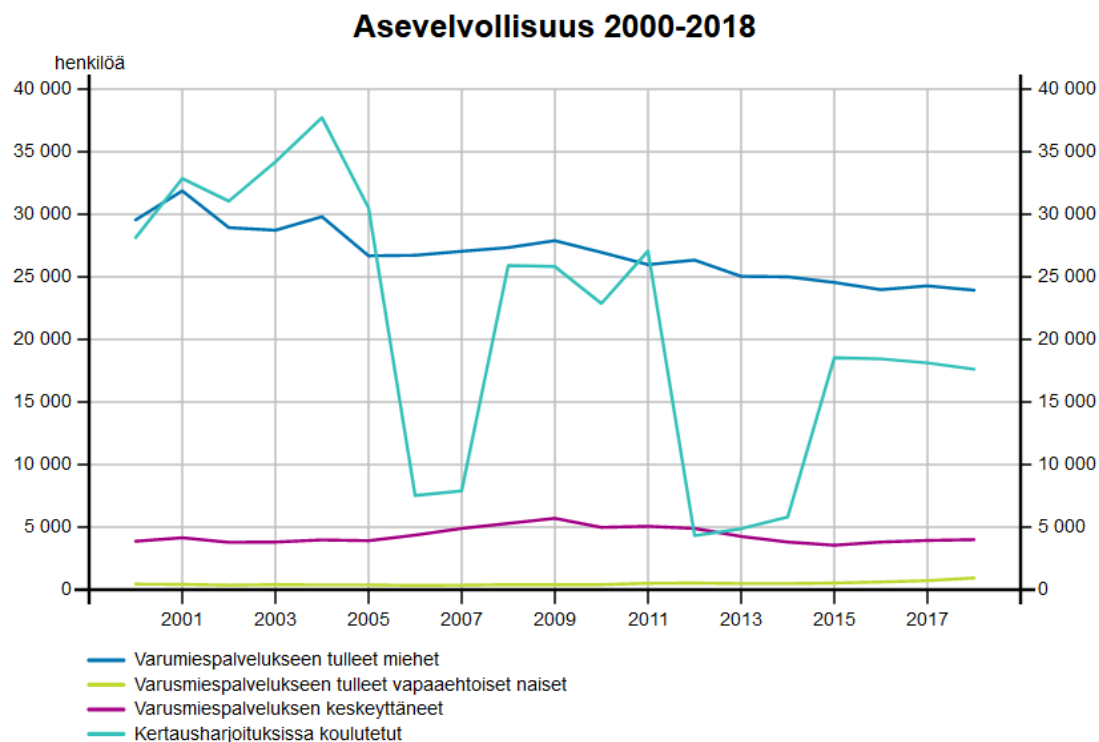
Puolustusvoimissa toimiva komentajakapteeni Pasi Hokkanen toteaa, että muun kuin ylioppilastutkinnon suorittaneet menestyvät huonommin merivoimien upseerikoulutuksessa. Varsinkin luonnontieteellisissä aineissa heillä oli selvästi enemmän ongelmia opintojen aikana (Hokkanen 2.10.2019). Matalasti koulutettujen ja korkeasti koulutettujen osuuksissa havaittavien erojen yhteisvaikutuksena ero sukupuolten välillä on suurimmillaan nuorissa ikäryhmissä (Kalenius 2014).

TAULUKKO 1 SWOT-analyysi alakohtaisen koulutuksen muutoksista ja eduista. Koulutuksen muutokset liittyvät tuleviin muutoksiin.

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen kautta arvostus ja paremmat valmiudet • Lähemmäs muun yhteiskunnan taitotasoa • Pysyvyys alalla • Palkkakehitys 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulut yrityksille ja yhteiskunnalle nousevat • Liian suuri koulutuksen lisäys karsii ihmisiä alalta • Näennäiskoulutuksesta ei hyötyä • Vaikeusasteen noustessa liikaa hylättyjä
MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> • Euroopan paras koulutusmalli mahdollinen • Saada lisää ihmisiä muilta aloilta, huom. arvostus • Parantuneet tulokset työssä 	<ul style="list-style-type: none"> • Huomattavasti pidempi koulutus vaatii aikaa ennen kuin ihmiset ovat työelämässä • Näennäiskoulutuksen kautta ei löydy riittävästi oikeaa opetettavaa

Pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien osuus laskee voimakkaasti 20 - 24-vuotiaiden ikäryhmään saakka. 20 - 24-vuotiaissa saavutettiin nykyinen tasoperusopetuksen varassa olevien määrässä, n. 20 % ikäryhmästä, vuoteen 1985 mennessä. (Kalenius 2014). Muihin turvallisuusalojen koulutuksiin vaaditaan ylioppilastutkinto tai muu toisen asteen koulutus. Suurin osa Puolustusvoimien ammattisotilaiksi pyrkivistä on ylioppilaita, ja vasta muutaman vuoden on myös muut toisen asteen koulutukset hyväksytyt peruskoulutuksiksi. Yksityisellä turvallisuusalalla on aina palvelut myös merkittävän paljon entisiä ammattisotilaita, jotka sijoittuvat yleensä suoraan päällikkö- tai asiantuntijatehtäviin. Sekä yksityisen turvallisuusalan koulutukseen, että maanpuolustuskoulutukseen sijoittuu sekä miehiä että naisia.

KUVA 1 Miesten ja naisten suhteellinen osuus asevelvollisuuden suorittaneista. Lähde: www.Findikaattori.fi 14.10.2019.

Pääesikunnan henkilöstöosasto

Asevelvollisuuden suorittaminen on yleensä alalle pääsyn vaatimus, joissakin tapauksissa nuoren henkilön tuleminen alalle ennen varusmiespalvelusta on joskus mahdollista.

Korkeamman koulutuksen saaneet vartijat ja järjestyksenvalvojat on koulutettu turvallisuusalan perustutkinnossa tai vartijan ammatti- tai järjestyksenvalvojan erikoisammattitutkinnossa. Vaikka 40 tunnin väliaikaisen vartijan ja 80 tunnin vartijan, sekä 40 tunnin järjestyksenvalvojan koulutukset ovat yhtä pitkiä kaikissa koulutusta tarjoavissa oppilaitoksissa tai kurssikeskuksissa, saavat perustutkinnon tai ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittaneet muita huomattavasti enemmän koulutusta turvallisuusalaista. Tämä kaikki on pohjana hyvälle suoriutumislle työelämässä, ja usein ko. koulutusten suorittaneet pääsevät helpommin esimerkiksi esimiesasemiin.

Konstruktivistisessa oppimisessa otetaan huomioon kuitenkin mm. oppijan aikaisemman tietämyksen merkitys. Lisäksi huomioon otetaan huomioon metakognitiivisten taitojen kehittäminen itsenäisen työskentelyn kautta. (Eteläpelto & Tynjälä 1999.)

Olen aiemmin käsitellyt ammatillisen koulutuksen ja opetuksen haasteita ja muuttumista. Eräänä suurimpana haasteena näen oppijoiden erilaisuuden. Kun vielä kymmenen vuotta sitten ryhmät olivat huomattavasti homogeenisempia, nyt ne ovat erittäin heterogeenisiä. Tämä asettaa opettajalle taitovaatimuksia eri tavalla, ja jossain yhteyksissä onkin puhuttu jo erityisopetuksesta tavallisissa oppimistilanteissa. Tämä vaikeuttaa oppimisen arvioinnin kytkemistä oppimisprosessiin.

Vaikka viime aikoina onkin kehitetty paljon erilaisia oppimisen arviointimenetelmiä, kuten jatkuva näyttö, asettaa se silti opettajalle paljon kysymyksiä oppijan oikeasta oppimisesta. Oppilas saattaa antaa ymmärtää oppineensa hyvinkin, vaikka tosiasiaassa oppiminen on pinnallista tai sitä ei ole tapahtunut. Koetilanteessa sen sijaan saadaan näyttö samanaikaisesti tehdyistä suorituksista kaikilta oppilailta. Tämän heikkoutena näen taas hyvän tai huonon kirjoitustaidon korostumisen.

Oppijoiden heterogeenisyyden näkee hyvin toisen asteen koulutuksessa, myös yksityisen turvallisuusalan kurssimuotoisen koulutuksen saaneet ovat hyvin heterogeenista ainesta (Harain, 4.10.2019). Kurssien läpäiseminen ensimmäisellä kerralla ei ole itsestäänselvyys.

Yksityisen turvallisuusalan koulutuksen muutostarpeet aiheuttavat paineita myös opetukseen; koska vanhoilla opetusmetodeilla ei pystytä toteuttamaan edes nykyistä opetusta, kuinka niillä voitaisiin toteuttaa tulevaisuudessa laadukas opetus? Henkilökunnan jatkuva kouluttautuminen, lakien ja säädösten muutosten seuraaminen jo suunnitteluvaiheessa on välttämätöntä.

Lisäksi opetushenkilökunnalta edellytetään entistä parempaa yleissivistävää koulutusta. Koulutuksen ja opetuksen toteuttajien koulutustaustat vaihtelevat peruskoulusta ylempään korkeakoulukseen. Entistä vähemmän on kuitenkin enää pelkän peruskoulun varassa opettavia. Ammatillisissa koulutuskeskuksissa se on vielä mahdollista, mutta ei toisella asteella (Valtioneuvoston asetus 13§)

Yhteiskunnalliset muutostekijät selittyvät Johanna Lasosen ja Jani Ursinin teoksessa olevan lainauksen mukaan seuraavasti: ”*ongelmana on, että en pysty ymmärtämään mekanisme. Eli en tiedä, miten sosiaaliset verkot, ammatilliset verkot toimivat, ja tämä on suuri ongelmani*” (Lasonen ja Ursin 2011, s. 245). Turvallisuusalan koulutusaineistossa on paneuduttu monikulttuurisuuteen, ja sen ymmärtämiseen ja haasteisiin. Katarzyna Kärkkäinen toteaa artikkelissaan ”Maahanmuuttajien integraatiosta” runsaan kirjallisuuskatsauksen perusteella, että keskeisiä maahanmuuttajien integraatiota määritteleviä termejä ovat osallistuminen, identifioituminen ja identiteetti, siis tunne

johonkin kuulumisesta, sekä aktiivinen kansalaisuus. (Lasonen ja Ursin 2011) Turvallisuusalalla laajemminkin tämä tarkoittaa yhteenkuuluvuutta työyhteisöön varsinaisen työajan ulkopuolellakin.

Yhteiskunnan muutostarpeita koulutuksen lisäämisessä kuvaa myös yleisen koulutustason nousu, ja alalle tulijoiden huomattavasti suuremmat valmiudet oppia uutta (Välimäki, 18.4. 2019). Ongelmana alalla voidaan samaan aikaan pitää ns. koulutusputken päättymistä melko alussa ja siten esteitä vaativampiin tehtäviin ilman merkittävää pohjakoulutusta. Esimerkiksi turvatarkastustoiminnassa, joka siis ei vaadi vartijan tai järjestyksenvalvojan koulutusta tai toimilupaa, peruskoulutuksen jälkeen ei juuri koulutusta ole.

Koulutuspoliittisesti muutokset 1970-luvulta tähän päivään ovat Markku Vuorelan mukaan lähinnä kosmeettisia, ja viranomaisten, kuten Opetushallituksen, kautta lähinnä virkamiehiä työllistäviä ja osin täysin turhia. Hänen mukaansa sinänsä koulutuksen lisäys on yleensä positiivista, mutta yksityisellä turvallisuusalalla esim. ammattiyhdistyksiin liittyvä koulutus on palvellut ainoastaan SAK:ta. Hänen mukaansa tällaisilla nimellisillä toisarvoisilla asioilla ei ole mitään tekemistä turvallisuusalan kanssa. Kurssituksessa on puuttunut aina, ja puuttuu edelleen, hälytyskeskustöön varsinainen opetus (Vuorela 15.10.2019).

1970-luvulta aina 1990-luvun loppupuolelle ja osin 2000-luvun alkuun asti yritykset kouluttivat itse vartijat. Myös järjestyksenvalvojen koulutus on ollut systemaattisempaa 2000-luvun alusta. Sitä antoivat lähinnä aikuiskoulutuskeskukset ja jotkut toisen asteen turvallisuusalan oppilaitokset. Koulutuksen muutos tapahtui vähitellen uuden lain tultua voimaan vuonna 1983.

Tällöin vartija käsitteenä yleistettiin lain tasolla, silloin määriteltiin myös vartijan oikeudet lain tasolle. Tämän kehityksen seurauksena saatiin koulutukseen muutoksia vähitellen. 1980-luvulla lakia ja siten myös koulutusten sisältöä muutettiin vähitellen vastaamaan lain henkeä ja tarkoitusta. Edelleen kuitenkin vielä 2000-luvun alussa yritykset järjestivät myös koulutuksia oman mallinsa mukaan, ilman mitään valvontaa.

Järjestyksenvalvojen koulutus uudistui tuntimäärien lisäyksellä vuoden 2007 lakimuutoksella: 24 tunnista 32 tuntiin, ja vuoden 2017 alusta 40 tuntiin. Uusia oppisisältöjä ei tullut, mutta ajan lisäyksellä varmistettiin perusteellisempi opetus. Sama toistuu myös vartijakoulutuksen syitä tutkittaessa: 20 tunnin lisäyksellä haluttiin varmistua perusteellisemmasta opetuksesta. Sen sijaan

opetushenkilökunnalle ei annettu lisäkoulutusta muutoin kuin Poliisiammattikorkeakoulun tietoiskutyypisillä neuvottelupäivillä.

Koulutuspoliittisesti voidaan ajatella, että yksityisen turvallisuusalan koulutukset ovat seuranneet yhteiskunnan yleistä kehitystä määrissä, laatu ja sen tarkkailu on jäänyt vähemmälle. Vuonna 2019 on mm. Vantaan ammattiopisto Variassa voitu itse laatia vartijakurssien kysymyssarjat, aiemmin tämä oli käytännössä mahdotonta Ammattinedistämislaitokseen (AEL) kuuluneen Alvarin monopolin vuoksi.

Vapautuminen tuo myös vastuuta, ja siten mainitussa oppilaitoksessa kysymysten asettelu tarkistavat käytännössä kaikki turvallisuusalan opettajat. Laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista todetaan, että vartija- ja järjestyksenvalvojakoulutuksessa annettavan opetuksen tulee olla pääosin luentomuotoista ja siihen tulee sisältyä käytännön harjoituksia (LYTP 17 § sekä Paasonen ja Ellonen 2018.)

Oppituntien pituuksista on todettu, että niiden on oltava 45 minuuttia (LYTP ja Koulutusmateriaali 2018). Myöskään poissaoloja ei sallita, vaan ainoastaan pakottavasta syystä voi opettajan luvalla olla enintään neljä tuntia pois kurssilla tapahtuvasta opetuksesta. Opetukselle on asetettu määräykset, ja opetusta voidaan tulla seuraamaan tai Poliisihallitus voi sen tarkastaa.

Uuden pidentyneen koulutuksen myötä voidaan todeta, että myös opetuksen laadun tarkastaminen on lisääntynyt. Eniten tämä näkyy voimankäytön koulutuksen valvonnassa. Lisäksi järjestyksenvalvojat joutuvat käymään kertauskoulutuksen joka vuosi (8 tuntia) liittyen voimankäyttövälineiden kantamiseen. Se koskee kuitenkin vain turvallisuusalan elinkeinonharjoittajan palveluksessa työskenteleviä (LYTP ja Koulutusmateriaali 2018)

Arto Willman (2001) kuvaa ryhmän tavoista hoitaa tehtäviä kolmen opettajaryhmän kautta. Tutkimuksessa käytettiin yhteistoiminnallista ryhmätyömallia opettajien työn kehittämiseksi. Siinä kuvattiin mm. miten opettajat puhuessaan kuvaavat ryhmän yhteistyötä ja mitä seurauksia erilaisilla tavoilla puhua yhteistyöstä saattaa olla (Hautala ym. 2008). Työn haastavuutta lisäävät koko ajan muuttuvat ohjeistukset, määräykset ja muutokset. Juuri kun organisaatio on oppinut tekemään asiat uudella tavalla, tulee muutos mikä vaatiikin tekemään työt taas toisin. Itse opetus on tietysti aina opetusta, siinäkin ajan tasalla pysyminen on erittäin tärkeää ja vaadittavaa.

Anneli Eteläpelto ja Päivi Tynjälä (1999) pohtivat ihmisen itseohjautuvuuden luonnetta teoksessaan *Oppiminen ja asiantuntijuus*. Tässä mallissa itsereflektio ohjaa havaintojen, kognition ja toiminnan kautta henkilöä vuorovaikutukseen ja toimintaan (Eteläpelto ja Tynjälä 1999 sekä Chim Israel 1972). Sen mukaan ihmisen tarpeet muotoutuvat ympäristön vaatimuksista ja sen asettamista rajoituksista. Henkilökohtaiset tulkinnat ja reflektiot elämän tilanteesta muuttavat jatkuvasti tarpeiden muotoa (Eteläpelto ja Tynjälä 1999 sekä Chim Israel 1972).

Näitä taustoja vasten vartijan sekä järjestyksenvalvojen koulutuksissa ympäristön vaatimuksia voidaan kuvata kysymyksellä ”miten yleensä näitä asioita opitaan?” Koulutus jakaantuu ohjeiden mukaiseen tuntijaolla vahvistettuun kokonaisuuteen, sitä vahvistetaan kertauksella koulutusten lopussa. Joissakin tapauksissa myös aiempia kokeita käytetään apuna havainnollistamaan koekysymyksiä. Tässä mallissa ongelmana on se, että kysymykset ohjaavat opetusta. Näin ei tietenkään pidä olla, vaan tavoitteet oppimisesta tulevat lainsäädännöstä ja vallitsevista hyväksi havaituista käytänteistä.

Kokeen hyväksytysti suorittaminen on kuitenkin välttämätöntä, sillä sekä vartijat että järjestyksenvalvojat käyttävät huomattavaakin julkista valtaa yleisöön nähden. Oikeudet on tiedettävä tarkkaan väärinkäsitysten ja väärin tekemisen ehkäisyn vuoksi. Tuntilisäyksillä pystytään tarkempaan lain läpikäymiseen, ja siten väärin toimintamallien mahdollisuus pienenee. Aina on kuitenkin sellainen mahdollisuus, että henkilö työtehtävissään käyttää valtuuksiaan väärin. Tämä koskettaa silloin toimenpiteen kohdetta.

Jokainen voi kehittää ajattelutaitoaan hyviksi havaittujen menetelmien kuten mm. Edward de Bonon *lateraalisen ajattelun*, Alex Osbornin aivoriihen sekä Donald Treffingerin *luovan ongelmanratkaisun* kautta (Dryden ja Vos 1996). Vaikka opetus etenee kaavamaisesti yksityisen turvallisuusalan koulutuksissa, voi ongelmanratkaisua kehittää erilaisten case-harjoitusten kautta. Koska yksikään tapaus ei ole samanlainen, laki ja säännökset koskevat jokaista työtehtävää. Edellä mainittuja toimintamalleja voi soveltaa esimerkiksi koulutuksen yhteydessä olevissa ryhmitöissä.

Tarja Hautamäki on väitöstutkimuksessaan (Hautamäki 2016) tutkinut yksityisen turvallisuusalan valvontaa, ja siihen liittyviä ongelmia. Jokainen yksityisen turvallisuusalan koulutuksen suorittanut joutuu koulutuksessaan paneutumaan myös valvonta-asioihin. Tämä tarkoittaa viranomaisvalvontaa työnantajayrityksiin, mutta myös valvontaa jokaiseen työntekijään. Paikallispoliisin oikeudesta

vartijan tai järjestyksenvalvojan korttien tarkastamiseen on säädetty lailla. Myös korttien tai turvallisuusalan elinkeinoluvan peruuttamisesta säädetään lailla (LYTP 91 § ja 88 §).

Nykyisessä laajentuneessa koulutuksessa on mahdollista tarkemmin perehtyä tärkeisiin lupa-asioihin niiden vaatimalla tavalla. Vartiointiala kasvaa huomattavasti tällä hetkellä yleisen rikollisuuden kasvun myötä. Varsinkin tietyillä alueilla, kuten Itä-Suomessa, kasvu on muuta maata nopeampaa. Tällä hetkellä alan yhteinen liikevaihto ylittää poliisin vuosittaiset määrärahat (Yle 2019). Samassa uutisoinnissa puhuttiin vartiointiliikkeiden esittelyvideomateriaaleista, joissa keskeisellä sijalla olivat ampuma-aseet. Ne kuuluvat vain harvoin vartijan varusteisiin, sekä vain erikoistapauksissa (esimerkiksi ydinvoimala) vartija voi kantaa ampuma-asetta. (Yle 2019) Asekoulutus toteutetaan erillisenä voimankäyttökoulutuksena, kouluttajilta vaaditaan 80 tunnin kouluttajakoulutus asiaan (LYTP 56 §, ja ase-kouluttajakoulutus 3§).

Taloudellisiin asioihin ei kurssimuotoisessa koulutuksessa paneuduta, mutta vartijan ammattitutkinnossa, johon kuuluu 40 + 80 tuntia vartijan koulutusta, paneudutaan myös jonkin verran taloudellisiin asioihin. Koulutuksessa kerrotaan toimeksiantosopimuksen vaatimuksesta, ja että siinä tulee olla euromääräinen korvaus ilmoitettuna. Lisäksi osa kouluttajista painottaa liiketoiminnan yleisten periaatteiden tärkeyttä.

Vartijan ammattitutkinnon suorittaneen tunnusmerkkinä oli aiemmin A-kirjain toimipuvun olkapolettissa, nykyisin sitä ei enää ole. Aiemmin opetukseen kuului tunnusten tunnistaminen, koska niitä ei enää ole ei myöskään opetusta eikä koekysymyksiä niistä ole.

Alan järjestöissä, kuten Turvallisuusalan ammattiliitto ry:ssä, painotetaan asiakaspalvelua ja hyvää asennetta työhön. Vartiointialan yritykset eivät halua enää esiintyä aseiden kanssa tekemisissä olevina yrityksinä, joissa fyysinen voimankäyttö on pääasia. Koulutuksessa painotetaan nykyisin huomattavasti enemmän henkisiä arvoja kuin varhaisemmissa koulutuksissa. Varsinainen psykologinen koulutus on kuitenkin melko olematonta, siihen ei ole koulutuksellisia valmiuksia.

Turvallisuusalan yrityksissä tapahtuneet muutokset ovat seuranneet yhteiskunnan muutoksia taloudessa, koulutuksessa ja suhtautumisessa vallitsevaan yhteiskuntaan. Taloudessa muutoksia voidaan kuvata teknisten järjestelmien halpenemisen myötä yleisenä käyttöönottona miltei kaikessa toiminnassa. Koulutuksessa pidentyneet koulutusajat ja siten muuttuneet opetusmenetelmät ovat tuoneet alan yritykset lähelle muita yrityksiä myös asenteissa. Palveluasenne nähdään huomattavan tärkeänä

valtaosassa yrityksiä. Suhtautuminen vallitsevaan yhteiskuntaan on seurausta paremman pohjakoulutuksen omaavista työntekijöistä.

Myös vartija-, järjestyksenvalvoja-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suhteen koulutuksissa näkyy vakava suhtautuminen yhteiskunnan muihin osiin riippumatta koulutuksen tarjoajasta. Kouluttajilta ja opettajilta vaadittavat tietotaidot ovat lisääntyneet huomattavasti viimeisten vuosien aikana. Esimerkiksi toisen asteen koulutusta ja myös vartijan ja järjestyksenvalvojen kurssimuotoista opetusta antavassa Vantaan ammattiopisto Variassa kaikilla turvallisuusalan opettajilla on jonkin asteinen korkeakoulututkinto, minkä lisäksi kaikilla vakinaisilla opettajilla on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen opettajan pätevyys. Lisäksi kolmella on ylempi korkeakoulututkinto sekä yksi vakinainen ja yksi määräaikainen opettaja suorittavat ylempää korkeakoulututkintoa. Lisäksi yhdellä on liikenneopettajantutkinto, sillä turvallisuusajatteluun kuuluu myös liikenneturvallisuus. Aiempina vuosikymmeniä sitten toteutetuissa vartijoiden ja järjestyksenvalvojen (aiemmin järjestysmiehet) koulutuksissa kouluttajat olivat vartijoita ja järjestyksenvalvojia (aiemmin järjestysmiehiä) sekä joissakin tapauksissa entisiä tai silloisia poliisimiehiä. Opettajien ja kouluttajien oman koulutuksen kehitys on muuttanut opetusta enemmän humanimpaan ja yleisempään yhteiskunnan kannalta merkittävämpään suuntaan.

On kuitenkin huomioitava ja merkillepantava, että alan kouluttajien oma käytännön kokemus alan tehtävistä nähdään yleisesti ottaen hyvänä. Opettajan tai kouluttajan oma korkeampi koulutustausta ei kuitenkaan estä, tai ole estänyt, toimimasta myös alan niin kutsutuissa kenttätehtävissä. Useat alan opettajat ovat opiskelleet työn ohessa, ja siten myös toimineet käytännön työssä ennen opettajaksi ryhtymistä. Alan opettajien viranomaistausta näkyy myös usean oppilaitoksen henkilöissä. Puolustusvoimien, Tullin, Rajavartiolaitoksen tai poliisin palveluksesta on tultu myös alan opetustehtäviin. Pelastuslaitosten palomiehet tai palomestarit toimivat usein kouluttajina varsinaisen työnsä ohessa juuri pelastustoimen ja ensiavun opetustehtävissä.

Koulutuksen käytännön muutoksissa tämä näkyy paitsi opettajien paremman yleissivistyksen kautta tullessa varmempana opettamisena, myös oppilaiden kunnioituksena opetusta kohtaan. Oppilaat arvostavat myös teoreettista taustaa, ja siten ilmaisevat usein kunnioituksensa hyvin motivoituneina. Käytännössä pelkällä vartija- tai järjestyksenvalvojataustalla ei voi opettaa. Joissakin yksityistapauksissa jonkin pienen osan koulutustapahtuma voi olla pelkän käytännön taustan omaavan suorittama. Yhteiskunnan yleiset koulutusmuutokset näkyvät turvallisuusosalalla samoin kuin muillakin aloilla. Osin muutokset ovat tulleet kuitenkin viiveellä.

Turvallisuusalan ylintä koulutusta edustaa hallintotieteen maisterin (HTM) tutkinto, jossa on keskitytty turvallisuusasioihin. Useissa tapauksissa poliisihallinnon henkilöt suorittavat ko. tutkinnon. Ammattikorkeakoulun ylemmän turvallisuusalan tutkinnon suorittajat voivat opiskella Laurea-ammattikorkeakoulussa ylemmän AMK-tutkinnon (YAMK) suoritettuaan ensin turvallisuusalan tradenomin amk-tutkinnon. Varsinkin jälkimmäisen suorittaneita on turvallisuusalan alemmissa koulutusohjelmissa opettajina, kuten toisella asteella. Lisäksi puolustusvoimien kadettikurssi, ja siten sotatieteen kandidaatin, ja myöhemmin maisterintutkinto on turvallisuusalan korkeakoulutusta. Vakinaista virkaa varten tarvitaan lisäksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen opettajan koulutus. Tätä ei vaadita aikuiskoulutuskeskusten opettajilta, usein he kuitenkin suorittavat tutkinnon.

Kasvatustieteellisen yliopistotutkinnon suorittaneita on alan opetushenkilössä vähän, näissäkin tapauksissa alan tunteminen on tärkeää. Koulutusten painopiste on ollut käytännössä ja vasta viime vuosina myös teoriapohjaan on kiinnitetty huomiota. Kurssipalautteissa painottuu opettajan tai kouluttajan ammattitaito itse alasta (Vantaan ammattiopisto Varian palautteet 2010-2018), pedagogiset taidot tulevat vasta tämän jälkeen. Alalla tehdään kehitystyötä myös opetuksen suhteen, mikä on kuitenkin hidasta. Lisäksi opetuksen muutokset ovat paneutuneet enemmän lain ja sitä kautta sääntöjen muutoksiin.

Uuden yksityisistä turvapalveluista annetun lain tuomat muutokset pohjautuvat vartijan ja järjestyksenvalvojen lisäoikeuksiin ja niiden tulkintoihin, sekä tapaan työskennellä uudistuneessa tilanteessa. Uudistuneessa järjestyksenvalvojen koulutusmateriaalissa on mahdollisuus opettaa asioita case-harjoituksilla, joiden käyttäminen on kuitenkin tapauskohtaista. Niiden käyttö ei myöskään uudista koulutusta riittävästi, mikäli muutosta itse koulutustapahtumaan halutaan.

Järjestyksenvalvojen 8 oppitunnin kertauskoulutuksessa tulee käydä seuraavat asiat läpi: avaus, järjestelyt, kurssin sisältö ja tavoitteet, muuttunut lainsäädäntö, järjestyksenvalvoja, järjestyksenvalvojan tehtävät à 45 min. Järjestyksenvalvojan toimialue, järjestyksenvalvojan tunnukset, perusoikeuksien huomioiminen järjestyksenvalvojan tehtävissä à 45 min. Järjestyksenvalvojan oikeudet ja velvollisuudet 45 min. Henkilön ja tavaroiden tarkastus, perusteet tarkastuksen tekemiselle + harjoitus (turvallisuustarkastus) 2 x 45 min. Häätävarjelu, yleinen kiinniotto-oikeus, järjestyksenvalvojan erityiset velvollisuudet ja rikosoikeudellinen suoja, alkoholi à 45 min. Case-tapaus à 45 min (Poliisiammattikorkeakoulu 2017).

Kertauskoulutukseen tulee osallistua ennen kuin järjestyksenvalvojan kortti on vanhentunut. Kortti voidaan kuitenkin uusia vielä korkeintaan 6 kuukautta kortin vanhentumisen jälkeen (LYTP 35 §). Järjestyksenvalvojan voimankäyttövälineiden kertauskoulutus perustuu myös lakiin yksityisistä turvallisuuspalveluista. Koulutuksessa kerrataan fyysisen voimankäytön perusteet ja kaasusumuttimen sekä teleskooppipatukan käyttö. Kertauskoulutuksen tarkoituksena on paitsi säilyttää myös kehittää ammattitaitoa.

2.3 Yksityisen turvallisuusalan koulutus

2.3.1 Määritelmät

Vartioimisliiketoiminta

Vartioimisliiketoiminnalla tarkoitetaan ansiotarkoituksessa suoritettavaa, toimeksiantosopimukseen perustuvaa vartioimistehtävien hoitamista.

Vartioimistehtävällä tarkoitetaan omaisuuden vartioimista, henkilön koskemattomuuden suojaamista sekä vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneen rikoksen paljastamista samoin kuin näiden tehtävien valvomista.

Vartioimisliiketoimintaa saa harjoittaa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu (kaupparekisteriin rekisteröitynyt ja y-tunnuksen hankkinut) luonnollinen henkilö (toiminimi) tai oikeushenkilö (osakeyhtiö, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö jne.), joka on saanut siihen turvallisuusalan elinkeinoluvan. Luonnollinen henkilö ei voi harjoittaa vartioimisliiketoimintaa pelkällä henkilötunnuksellaan, vaan hänen on oltava vähintään yksityinen elinkeinonharjoittaja, jolla on rekisteröity y-tunnus ja toiminimi.

Turvallisuusalan elinkeinoluvan myöntää Poliisihallituksen turvallisuusalan valvonta. Lupa oikeuttaa lupaa edellyttävän toiminnan harjoittamiseen kaikkialla Suomessa sekä suomalaisella aluksella ja se on voimassa toistaiseksi.

Luvanvaraisia vartioimistehtäviä ovat omaisuuden vartiointi, henkilön koskemattomuuden suojaaminen, vartioimiskohteeseen tai toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastaminen, myymälätarkkailu, henkivartija-, arvokuljetus- ja hälytyskeskustehtävät.

Vartioimisliiketoiminnassa ei saa ottaa vastaan toimeksiantoa, joka sisältää sitoumuksen ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Vartioimisliiketoiminnassa tai vartioimistehtävässä ei saa vaikeuttaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä taikka rikosten ennalta estämistä, paljastamista, selvittämistä tai syyteharkintaan saattamista.

Vartioimisliiketoimintaa harjoittavan turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa on oltava vastaavaksi hoitajaksi hyväksytty henkilö. Uuden yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) siirtymäsäännökset:

Se, jolla on 1.1.2017 uuden yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) voimaan tullessa voimassa oleva vartioimisliikelupa, voi kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta Poliisihallitukselle tekemällään ilmoituksella ilmoittaa jatkavansa toimintaansa turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijana. Poliisihallitus myöntää tällöin turvallisuusalan elinkeinoluvan vartioimisliikeluvan haltijalle maksutta.

Edellä tarkoitetun vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi ennen uuden yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) voimaantuloa hyväksytty henkilö voi jatkaa edellä tarkoitetuissa tapauksissa turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan vastaavana hoitajana ilman eri ilmoitusta. Vastaavan hoitajan ei tällöin ole tehtävässä jatkaakseen suoritettava 77 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua koulutusta (TVEAT kokonaan). TVEAT= Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto (Tavy 18.3.2019.)

Järjestyksenvalvojatoiminta

Järjestyksenvalvojatoiminnalla tarkoitetaan järjestyksenvalvojien asettamista järjestyksenvalvojan toimialueille ja järjestyksenvalvojien välittämistä.

Järjestyksenvalvontatehtävällä tarkoitetaan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä sekä rikosten ja onnettomuuksien estämistä järjestyksenvalvojan toimialueella.

Järjestyksenvalvojia voi asettaa yleiseen kokoukseen tai yleisötilaisuuteen, yksityistilaisuuteen, leirintäalueelle, matkustajien kuljettamista suorittavalle alukselle, majoitus- ja ravitsemisliikkeeseen, yliopiston ja ammattikorkeakoulun toimipaikkaan.

Ansiotarkoituksessa tapahtuvia, toimeksiantosopimukseen perustuvia järjestyksenvalvontatehtäviä saa harjoittaa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu luonnollinen henkilö (toiminimi) tai oikeushenkilö (osakeyhtiö, avoin yhtiö,

kommandiittiyhtiö jne.), joka on saanut siihen turvallisuusalan elinkeinoluvan. Luonnollinen henkilö ei voi harjoittaa järjestyksenvalvontatehtävää henkilötunnuksellaan, vähintään oltava toiminimen elinkeinon harjoittaja, ts. rekisteröity y-tunnus ja toiminimi.

2.3.2 Vuoden 2010 jälkeen koulutusmateriaalissa muuttuneet säännökset

Järjestyksenvalvojien oikeudet suhteessa vartijan vastaaviin ovat hieman laajemmat. Oikeuksilla tarkoitetaan toimivaltuuksia erinäisissä kiinniotto- ja muissa fyysistä voimaa tarvittavissa tehtävissä. Myös käskyt, kiellot ja kehotukset ovat järjestyksenvalvojien keinoja toimia erilaisissa tilanteissa, joissa toisena osapuolena on luonnollinen henkilö. Näissä poisto-, pääsynesto- ja kiinniottotilanteissa järjestyksenvalvoja käyttää julkista valtaa. Lakiin on kirjoitettu ne oikeudet, joita käyttämällä järjestyksenvalvojat suorittavat tehtäviään.

Järjestyksenvalvojilla on vartijoihin nähden lisäksi erillinen säilöönotto-oikeus enintään neljäksi tunniksi kerralla, tai kun tilanne on muuttunut. Tämä tarkoittaa, että säilöön otettu on päästettävä vapaaksi välittömästi. Säilöönotoista on myös tehtävä ilmoitus poliisille heti. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015, jäljempänä myös ”LYTP”) 1.1§n 1. lauseen perusteella lain tavoitteena on myös viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen (Paasonen ja Ellonen 2018).

LYTP:n esitöiden mukaan yhteistyötä toteutetaan muun muassa säännöksillä vartijan ja järjestyksenvalvojan velvollisuudesta tiettyjen törkeiden, jo tapahtuneiden rikosten ilmoittamisessa. (Paasonen ja Ellonen 2018) Tällaisia rikoksia ovat joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, sotarikos, kidutus, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen, biologisen aseiden kiellon rikkominen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen, maanpetos, vakoilu, törkeä vakoilu, valtiopetos, raiskaus, törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, murha, tappo, surma, törkeä pahoinpitely, ryöstö, ihmiskauppa, panttivangin ottaminen, törkeä tuhotyö, törkeä terveyden vaarantaminen, ydinräjähderikos, kaappaus, rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu terroristisessa tarkoitettu tehty rikos, törkeä ympäristön turmeleminen ja törkeä huumausainerikos. (Rikoslaki 15 luku; 10§) Rikoslain 15 luvun 10 §:n mukaan hankkeilla olevasta, säännöksestä mainitusta törkeästä rikoksesta ilmoittaminen on jokamiehen velvollisuus (Järjestyksenvalvojan koulutusmateriaali 7.2 2017, Poliisiammattikorkeakoulu).

Nykyiseen 40 tuntia kestäväan koulutukseen kuuluu edellä mainittujen asioiden opettaminen. Rikosnimikkeiden muutoksen johdosta opetus on aloitettu vasta uusitussa koulutuksessa. Aikaisemmissa 32 ja 24 tunnin koulutuksissa ei näitä opetettu. Alkoholilain uudistusten myötä järjestyksenalvojen työnkuvaan tulleet muutokset vaikuttavat välillisesti myös yksityisten turvallisuuspalveluiden koulutussisältöön. Alkoholilain hallussapito on kiellettyä alle 18-vuotiaalta. (Alkoholilaki 83§ 2017) Juoma katsotaan alkoholijuomaksi, jos siinä on yli 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia (Alkoholilaki 3§) Mikäli kieltoja rikotaan ja neuvot tai käskyt eivät tehoa, on järjestyksenalvojalla oikeus ottaa alkoholijuomat pois toimialueellaan. Järjestyksenalvojalla on myös oikeus hävittää ne astioineen todistetusti (Alkoholilaki 58 § ja LYTP 47 §). Järjestyksenalvojen koulutukseen ei kuulu opettaa alkoholin hävittämistä vaan se samoin kuin poisottaminen tapahtuu mahdollisesti kunkin järjestyksenalvojan omien tietojen ja taitojen perusteella. Alkoholilain 85 §:n mukaan anniskelualueen tulee olla selvästi rajattu alue, josta ei saa kuljettaa anniskeltuja juomia pois. Alkoholijuomia, myös väkeviä alkoholijuomia, voi anniskella anniskelualueella yli 18-vuotiaille (Alkoholilain 56 §). Koulutuksen muutoksissa on otettu huomioon alkoholilain muutokset myös anniskelualueen suhteen. Ne tulee opettaa koulutuksessa (Poliisiammattikorkeakoulu 2017). Vartijoiden työn kannalta asia on monimutkaisempi; pääsääntöisesti vartijat toimivat yksityisillä alueilla, eikä alkoholin nauttiminen ole yleistä tai ongelmallista. Yleensä alkoholin ongelmalähtöiseen käyttöön turvallisuuden kannalta ryhdytään yleisötilaisuuksissa. Niissä järjestystä ylläpitävät henkilöt ovat järjestyksenalvoja. Koulutuksessa käydään läpi asiat, milloin tunnistaa alkoholin vaikutuksen alainen henkilö samoin kuin huumeiden- tai sekakäytön alainen henkilö.

Päihdyttävien aineiden opetuksesta on alan oppimateriaaleissa tupakasta kahden sivun verran ja muista aineista on yhteensä kolme sivua. Opettajilla ei ole yleensä sosiaali- tai terveydenhuollon koulutusta tai alan kokemustakaan. Nykyisessä opetuksessa yhteiskunnassa tapahtuneen kehityksen myötä nämä asiat tulee käsitellä huolellisesti läpi. Koekysymyksissä on harvoin kohtia, jotka liittyvät näihin asioihin. Sekä vartijat että järjestyksenalvojat kohtaavat työssään nykyisin yhä enemmän ihmisiä, jotka ovat yhden tai useamman huumaavan aineen vaikutuksen alaisena. Aiemmin koulutuksessa nämä asiat sivuttiin hyvin pienellä huomiolla, tai niitä ei käsitelty ollenkaan. Vaikutuksista voidaan todeta, että järjestystä ylläpitävät henkilöt varautuvat paremmin päihtyneiden ihmisten kohtaamiseen lähinnä suojautumalla paremmin esim. erilaisia veren välityksellä tarttuvia tauteja vastaan (Haastateltava 5, 9.4.2019).

Nykyisen järjestyksenvalvojan koulutusmateriaalissa opetetaan myös tupakointiin liittyviä asioita valvonnan kannalta. Järjestyksenvalvoja voi jopa poistaa toimialueeltaan henkilön, joka ei ohjeista ja käskyistä huolimatta lopeta säännöksissä kiellettyä tupakointia. Valvonnassa tärkeintä on paloturvallisuus, mutta myös muiden tilaisuudessa olijoiden viihtyisyys (Koulutusmateriaali Poliisihallitus.) Materiaalissa opetetaan myös muiden aineiden kohtaaminen. Mikäli kyseessä on erityisen päihtynyt henkilö, on hänet toimitettava terveydenhuoltohenkilöstön tarkastettavaksi.

2.3.3 Yleinen kiinniotto-oikeus

Jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksesta epäillyn, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos. Jokainen saa ottaa kiinni myös sen, joka viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan on pidätettävä tai vangittava. Kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisimiehelle (Pakkokeinolaki 806/2011, 2 luku 2 §).

Yleistä kiinniotto-oikeutta voi käyttää kuka tahansa, jos kyseessä on paikalta pakeneva rikoksen tehnyt henkilö teosta, josta saattaa seurata vankeutta. Järjestyksenvalvoja voi ottaa kiinni myös henkilön epäiltynä järjestysrikkomuksesta tai järjestysrikkoksesta. Tällöin kiinniotettu on myös luovutettava poliisille välittömästi.

2.3.4 Järjestyksenvalvojan koulutus

Järjestyksenvalvojan tärkein tehtävä on valvoa järjestystä järjestysalueella. *Yleisen järjestyksen* valvominen kuuluu sen sijaan poliisille ja erityisissä tapauksissa Rajavartiolaitokselle, joko poliisin apuna tai ilman. LYTP 35 § vastaa pääosin sisällöltään aiemman yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (533/1999, VLYTP) 12 §:ää. Keskeisin ero on, että nykyisin järjestyksenvalvojan peruskoulutusta vastaavan aikaisemman koulutuksen suorittaneen tulee hakea järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä jo ennen aikaisemman järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen päättymistä.

Lisäksi mikä tahansa poliisilaitos voi nykyään toimia järjestyksenvalvojaksi hyväksyvänä viranomaisena (Paasonen ja Ellonen 2018). Poliisilaitos voi erityisestä syystä liittää järjestyksenvalvojaksi hyväksymiseen koulutuksesta, henkilökohtaisista ominaisuuksista ja muista vastaavista seikoista johtuvia ajallisia ja alueellisia sekä järjestyksenvalvontatehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia (Paasonen ja Ellonen 2018).

LYTP 40 §:ssä luetellaan luettelomaisesti ja tyhjentävästi ne tahot, jotka voivat järjestää järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen sekä järjestyksenvalvojan kertauskoulutuksen. Järjestäjänä voi toimia ensinnäkin poliisilaitos ja toiseksi se, jonka kanssa turvallisuusalan tutkintotoimikunta (poistunut vuoden 2018 alusta) on tehnyt sopimuksen ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti järjestettyyn vartijan ammattitutkintoon tai turvallisuusalan perustutkintoon tai niitä vastaaviin tutkintoihin liittyvien kaikkien tutkinnon osien järjestämisestä. Kolmanneksi koulutusta voi antaa se, jolle on myönnetty oikeus järjestää ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain, tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutusta turvallisuusalan perustutkintoon tai sitä vastaavaan tutkintoon.

Viimeisenä koulutusta voi järjestää se, jonka lukuun kouluttajana toimivalla on, hätäensiapuun sekä pelastustoimeen liittyvien opetusaiheiden kouluttajia lukuun ottamatta, voimassa oleva hyväksyminen järjestyksenvalvojakouluttajaksi; hätäensiapuun sekä pelastustoimeen liittyvien opetusaiheiden kouluttajilla tulee olla kyseisen alan ammattitaito. (Ellonen ja Paasonen 2018)

Kyseistä pelastustoimen pätevyyttä ei kuitenkaan tarvitse olla ammattioppilaitoksen opettajalla, joka opettaa pelastustoimintaa toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Oppilaitoksissa pelastustoimintaa toisen asteen koulutuksessa opettaa siihen määrätty opettaja. Se ei kuitenkaan koske hätäensiapu- tai ensiapuopetusta. Tämän oppiaineen opettajalla tulee aina olla hätäensiapukouluttajan pätevyys.

Tilannetta voisi verrata takavuosisikymmenten tilanteeseen autokouluopetuksessa; liikenneopettaja opetti ensiapuun liittyvät asiat. Nykyisin sitä ei ole opetusohjelmassa ollenkaan. Tämä muutos järjestyksenvalvojen koulutuksen palo- ja pelastustoimen opettajien suhteen oli varsin keskeinen. Muutoksella haluttiin selvästi parantaa järjestyksenvalvojen ensiaputaitoja. Vaikutusten arviointi on kuitenkin vaikeaa; toimivatko uuden koulutuksen saaneet järjestyksenvalvojat onnettomuustilanteissa eri tavoin?

Kaikkien muutosten jälkeiset vaikutukset paljastuvat vasta vuosien päästä uuden koulutuksen myötä; niiden arviointi on kuitenkin hyvin usein pelkästään subjektiivista. Tilastoja oikein tai väärin toimimisesta ei ole kirjoittajan ymmärryksen mukaan dokumentoitu mihinkään. Silloinkin on kyse muista asioista kuin pelastustoiminnasta. Järjestystä ylläpitävät henkilöt voivat tulevaisuudessa olla enemmän monitaitajia, siihen tähtää myös toisen asteen koulutus niiden osalta, jotka tekevät uran yksityisten turvallisuuspalvelujen parissa.

Kolmen vuoden koulutuksen saanut toisen asteen tutkinnon suorittanut on huomattavasti paremmilla tiedoilla varustettu kuin 120 tunnin vartijakoulutuksen tai 40 tunnin järjestyksenvalvojakoulutuksen saanut. Tekninen, ns. laiteosaaminen, on hyvin paljon kiinni henkilön omista valmiuksista. Nykyinen nuorempi sukupolvi on huomattavasti edeltäjiään kyvykkäämpi ”tietokoneaikakauden” myötä. Auttamishalu ja palveluosaaminen ovat edelleenkin niitä aiheita, joista lyhytmuotokoulutuksessa kerrotaan; toisella asteella se on taas oma oppiaineensa. Moniosaamisen tai muutoin parempien lähtövalmiuksien saaminen on paljon kiinni alan palkkauksesta. Ala kuuluu matalapalkka-aloihin, ja parhaan tai paremman aineksen saaminen nykyisellä palkkatasolla on lähes mahdotonta. Alaa voi verrata vaihtuvuuden vuoksi taksi- tai siivousalaan. Monet käyvät vain kokeilemassa alaa ja lopettavat melko nopeasti työt. Koko yksityinen turvallisuusala kasvaa noin 10 % vuodessa (Harain, 2019). Kasvu olisi nopeampaa, mikäli alalle saataisiin paremmin työvoimaa. Taloudellisen kasvun esteenä on myös kova kilpailu ja useimmin yritysten saamat voitot jäävät marginaalisiksi. Koulutuksen muutosten vuoksi alaa on kuitenkin alettu arvostaa enemmän, ja mikäli koulutus pitenee nykyisestä huomattavasti, voidaan alalla nähdä entistä motivoituneempia työntekijöitä.

Vartijan tai järjestyksenvalvojan koulutuksen jälkeen ei ole suoraa jatkokoulutuskelpoisuutta, mutta vartijan ammattitutkinnon tai turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon jälkeen on. Myös toisen asteen ammatillinen peruskoulutus takaa mahdollisuuden jatkokoulutukseen. Usein alalle tulevat haaveilevat myöhemmästä poliisin ammatista, mutta vartijan tai järjestyksenvalvojan koulutus sekä työtehtävät eivät kuitenkaan suoraan tuo lisäpisteitä poliisiammattikorkeakouluun haettaessa.

Koulutuksen muutoksia pohiessaan työryhmä otti huomioon tarpeen, ja sen mitä koulutusosioita tulisi muuttaa (Haastattelut). Koulutuksen muutoksia varten ehdotetut asiat kävivät lausuntokierroksilla oppilaitoksissa, suurimmissa vartiointialan yrityksissä ja alan järjestöissä (esimerkiksi Finnsec ja Vartioliikkeiden liitto). Lisäksi alalla pitkään toimineet ja arvostusta

nauttivat henkilöt - kuten Turvallisuusmuseon nykyinen puheenjohtaja, entinen yrittäjä ja toimitusjohtaja Markku Vuorela - ottivat kantaa asiaan.

Sisäministeriön alainen poliisihallitus, joka työtä johti, kuuli myös useiden virkamiesten näkemyksiä muutosehdotuksista. Koulutuksen muutosten (tai lähinnä tuntimäärien suhteen) oltiin tilanteessa, jossa enempää tuntien lisäämistä kerralla ei voinut hyväksyä. Suurehkot muutokset olisivat johtaneet alan yritysten vastarintaan, tämän mainitsivat koulutuksen kallistumisen myötä hallintojohtaja Juha Tapaninen PSG-Turva Oy:stä sekä toimitusjohtaja Jarmo Mikkonen Securitas Oy:stä (Haastattelut). Toisen asteen turvallisuusalan koulutuksen tarjoaa verovaroin tuettuna yhteiskunta, eikä yksittäisille yrityksille aiheudu tästä koulutuksesta kuluja. Mikäli yritykset tarjoavat koulutuksen tuleville työntekijöilleen, aiheutuu tästä luonnollisesti yrityksille omia kulujaan. Näissä tapauksissa aikuiskoulutuskeskukset ovat tuntimäärien lisäysten myötä korottaneet kurssien hintoja. Kuntien omistamien toisen asteen oppilaitosten kulujen lisäystä ei ole huomioitu, vaan kaikki kulujen nousut menevät yhteisiin kokonaiskuluihin.

TAULUKKO 2 1980- ja 1990-luvun alun tutkintorakenne (Hannu Harain, Laurea Ammattikorkeakoulu, 2011) Taulukko kuvaa koulutuksen muutoksia vuosikymmenten aikana. Tämä vastaa kysymykseen kuinka paljon koulutuksen määrä on kasvanut.

AJANKOHTA	KOULUTUSTARJONTA	HUOMATTAVAA
1980-luku	<ul style="list-style-type: none"> • 40 tunnin vartijakurssit, yksittäiset erikoiskurssit • Rikosilmoitusjärjestelmien suunnittelijan tutkinto 	<ul style="list-style-type: none"> • Kouluttavien konsulttien kulta-aika, Suomen teollisuuden vartiointi STV • Suomen vakuutusyhtiöiden keskusliitto SVK
1990-luku	<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuusalan toimikunta asetettiin kehittämään koulutusta 11.5.1995. • Vartijan ammattitutkinto 1996 • Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto (OPH:n määräys 41/011/1996) • AMK-tutkinto (<i>tradenomi</i>) 1998 • TKK-täydennyskoulutus (Espoo, Tampere) • Turvallisuustekniikkaan liittyviä kursseja (Sähkötieto ry., Esmi) • Johtamistaidonopisto JTO • Yritysturvallisuuskoulutus • Lukkosepän ammattitutkinto ja lukkoseppämestarin erikoisammattitutkinto 	<ul style="list-style-type: none"> • Turvallisuusala tuli Suomen koulutusrakenteeseen • Turvallisuusjohdon täydennyskoulutukset kehittyivät, käsite ”yritysturvallisuus” lanseerattiin (STK/YTNK). • Ammattikorkeakoulujen esiinmarssi alkoi niin turvallisuusosalalla kuin myös muilla aloilla. • Esmi-koulu: koulutti turvallisuussuunnittelijoita, turvatekniikan myyjiä ja kiinteistön tekniikasta vastaavia henkilöitä. • Rakenteellisen turvallisuuden puolella on omaa koulutusta.

TAULUKKO 3 2000-luvun alun tutkintorakenne, Kirjoittajan omat arkistot ja tieto 1979-

AJANKOHTA	KOULUTUSTARJONTA	HUOMATTAVAA
2000-luku	<ul style="list-style-type: none"> • Vartijan peruskoulutuksen tuntimäärä laajeni 100 tuntiin. • Turvallisuusvalvojan 2. asteen perustutkinto (1.8.2001) liitetään Suomen koulutusjärjestelmään. • Vartijan ammattitutkinto uudistui (OPH:n määräys 1.1.2007). • Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto uudistuu (OPH:n määräys 21/011/2003). • Lukuisat järjestöt kuten SPEK, Suomen turva-alan yrittäjät ry. järjestävät monipuolista kurssitoimintaa. • Ylempi amk-tutkinto (2008). • Ammattiosaamisen näytöt tulevat myös opetussuunnitelmaperusteiseen koulutukseen, turvallisuusvalvojan perustutkinto uudistuu (OPH:n määräys 18/011/2010). • Ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto tarvitsevat myös uudistamista. Tarvitaan uusia verkostoja uudenlaisen koulutuksen luomiseksi. Järjestelmä sallii eri tutkintojen osittaisen yhdistämisen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Perustutkinnon saaminen turvallisuusalalla jakoi alalla mielipiteitä, viisi pioneerioppilasta aloitti koulutuksen. • Turvallisuusala asemoitui perinteisten alojen joukkoon, vaikka peruskoulutuksen tunnettuus on huono yritysten piirissä. • Perustutkintoa toteuttavia oppilaitoksia tuli lisää aluepoliittisin perustein. • Tutkimus- ja kehittämistoiminta muotoutuu ammattikorkeakoulussa. • Opettajien pedagogisen pätevyyden arvo kohosi. • Yritykset tulivat mukaan oppimis- ja arviointiprosessiin. • Oppilaan arviointimenetelmät kehittyivät. • Yhteistyö oppilaitosten ja yritysten välillä tiivistyy • Opetusmenetelmät monipuolistuvat. • Näyttötutkintoperusteinen koulutus ja opetussuunnitelmaperusteinen koulutus lähentyvät.

2.3.5 Väliaikaisen vartijan koulutus

TAULUKKO 4 Väliaikaisen vartijan koulutukseen liittyvät hyväksytyin suorituksen kriteerit. (OPH-2655-2017)

Opiskelija tietää...	
Hyväksytyin suorituksen kriteerit	<ul style="list-style-type: none"> • yksityisen turvallisuusalan toimialana ja alaan liittyvät keskeiset sidosryhmät ja tuntee yritysturvallisuuden perusteet • yksityistä turvallisuusalaa, vartioimisliiketoimintaa ja vartioimistehtäviä koskevat keskeiset säädökset • vartijan toimivaltuudet ja velvollisuudet, oikeudellisen asemansa vartijana sekä vartiointityössä noudatettavat periaatteet ja etiikan • perus- ja ihmisoikeudet • miten toimia vartijana hyvien palveluperiaatteiden mukaisesti • rakenteellisen suojauksen ja teknisen valvonnan sekä vartioinnin muodostaman kokonaisuuden • eri vartiointimuodot ja –tehtävät, ja osaa vartijan toiminnan hälytystehtävissä • vartiointivarusteiden käytön ja vartijan työhön liittyvien asiakirjojen laadinnan • ennaltaehkäisyn ja toiminnan poikkeama-, vahinko-, ongelma- ja konfliktitilanteissa • miten toimia viranomaisrajoituksissa ja hahmottaa poliisitoimintaa sekä siihen liittyviä vartijan tehtäviä • perustiedot vartijalle sallituista voimankäyttövälineistä.

Yllä olevat ovat vaatimukset vartijan ammattitutkintoon liittyvässä koulutuksessa. Samoja vaatimuksia sovelletaan soveltuvin osin väliaikaisen vartijan 40 tunnin kurssiin. Ammattitutkinnon yksi osa on vartijan koulutus. Koulutuksessa pyritään siihen, että jokainen koulutuksen suorittanut osaa yllä luetellut asiat; oli kyse koko ammattitutkinnosta tai väliaikaisen vartijan 40 tunnin kurssin suorittajasta. Myöhemmin mainittava viranomaisyhteistyö mainitaan järjestyksenvalvojan kurssimateriaalissa kohdassa ”poliisitoimintaa sekä siihen liittyviä...” Kohdassa ”tietää perus- ja ihmisoikeudet”... on huomioitava, että perustuslakiin liittyvät asiat ovat kuuluneet koulutuksen uudistumisen myötä aina opetusohjelmaan. Sidosryhmiin liittyvät asiat ovat tarkoittaneet aina paitsi viranomaisia myös toimeksiantajaa, toimenpiteen kohteita ja asiakkaan asiakkaita. Näiksi voidaan lukea muun muassa kauppakeskuksen asiakkaat.

Väliaikaisen vartijan koulutuksen kesto on 40 tuntia, eli viikko, laskettuna viitenä päivänä viikossa kahdeksan tunnin päivinä. Koulutukseen sisältyy loppukoe 1,5 tuntia. Koulutusta annetaan aikuiskoulutuskeskuksissa, toisen asteen oppilaitoksissa ja niissä koulutusta antavissa paikoissa missä on hyväksyttyä järjestää koulutusta. Koulutuksen tarkoituksena on perehdyttää vartijaksi aikova alan perusasioihin. Vartijan peruskoulutuksen (120 ot)

tarkennettu sisältö väliaikaisen vartijan koulutus (40 ot) Väliaikaisen vartijan koulutus on pituudeltaan vähintään 40 oppituntia. Koulutuksen tulee noudattaa seuraavaa tuntijakaumaa, ja sen tulee sisältää vähintään nimetyt opetusaiheet ja -kokonaisuudet. Sisältö on samalla pääsääntöinen opetusjärjestys, ja koe suoritetaan vasta, kun kaikki opetusaiheet on käyty läpi. Opiskelijoiden on osallistuttava opetukseen. Opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista ei hyväksi lueta eikä opetusaiheille ole siten korvaavaa sisältöä. Kurssin järjestelyt(1 ot) Turvallisuusalan lainsäädäntö(4 ot) □ Yksityistä turvallisuusalaa, vartioimisliiketoimintaa ja vartioimistehtäviä koskevat keskeiset säädökset Oikeuttamisperusteet(4 ot) □ Yleiset oikeudet ja rikoslain anteeksiantoperusteet □ Perus- ja ihmisoikeudet Vartijan toiminta ja toimivaltuudet(9 ot) □ Erilaiset vartioimismuodot ja niiden keskeinen sisältö Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksyminen (Lytp)

LYTP 12 §:n mukaan ”se, joka ei ole saanut vartijan peruskoulutusta, voidaan 10 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa säädettyjen edellytysten täytyessä hyväksyä toimimaan vartijana enintään neljä kuukautta (väliaikainen vartija), jos hän on hyväksytysti suorittanut sisäministeriön asetuksella säädetty vaatimukset täyttävän, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisen turvallisuusalan tai sitä vastaavan perustutkinnon taikka turvallisuusalan tai sitä vastaavan ammattitutkinnon osan, joka sisältää perustiedot 10 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista opetusaiheista (väliaikaisen vartijan koulutus).” (www.tavy.fi 11.1.2019.)

Vartijan koko peruskoulutus on pituudeltaan vähintään 120 oppituntia. Väliaikaisen vartijan 40 tuntia kestävä koulutus on osa vartijan peruskoulutusta. Erilliseen, 80 oppituntia sisältävään vartijan koulutukseen saa osallistua vain väliaikaiseen vartijan koulutukseen liittyvän kokeen hyväksytysti suorittanut henkilö. Muuhun kuin väliaikaisen vartijan koulutukseen on kuuluttava ainakin turvallisuusalaa ja vartijan toimivaltuuksia ja velvollisuuksia koskevaa lainsäädäntöä, vartijan toimintaa ja tilannehallintaa, turvallisuustekniikkaa, palo- ja pelastustoimintaa, voimankäyttövälineitä ja niiden käyttöä sekä ensiapua koskevia opetusaiheita koulutuksen opetusaiheiden on sisällettävä vartijan työn kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia. (www.tavy.fi 11.1.2019.)

Huomioitavaa: Ennen asetuksen voimaantuloa suoritettu, vastaavan hoitajan ja vartijan koulutuksesta annetussa sisäasiainministeriön asetuksessa (780/2002) säädetty vaatimukset täyttävä väliaikaisen vartijan koulutus ja vartijan koulutus katsotaan edellä mainituiksi koulutuksiksi (suoritettu 1.10.2002 – 31.12.2016) (www.tavy.fi 11.1.2019.)

Väliaikaisen vartijan koulutus eroaa vartijan koulutuksesta paitsi pituudeltaan, myös siten että siinä käydään perusasiat läpi ilman syventävää koulutusta. Kurssin jälkeinen koe tähtää vain perusoikeuksien ja taktiikoiden hallintaan. Varsinaisessa vartijan koulutuksessa opiskellaan samoja

asioita syventävästi, ja perehdytään asioihin myös case-harjoittelun avulla. Kahdenkymmenen tunnin lisäys koulutusuudistuksen jälkeen tarkoitti vartijoille perusteellisempaa syventymistä asioihin.

2.3.6 Tulityökoulutus

Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen ei tarvitse suorittaa tulityökoulutusta, mutta työelämässä se katsotaan eduksi. Tämä tarkoittaa sitä, että usein työhön pyrkijältä edellytetään sitä. Koulutuksen suorittaminen jo työskenteleville vartijoille ja järjestyksenvalvojille on myös yleistä ja suotavaa. Tulityökoulutus koostuu kahdeksasta oppitunnista, joihin sisältyy käytännön harjoitus ja loppukoe. Kokeen hyväksytyt suorittaminen edellyttää vähintään 23 oikeaa vastausta 30:stä. Kokeen voi suorittaa usealla eri kielellä, mutta opetus tapahtuu kuitenkin joko suomeksi tai ruotsiksi. Tulityökoulutuksessa painotetaan tulityöluvan antamisen vastuullisuutta, ja lainsäädännön yms. sääntöjen opiskelua sekä käytännön osaamista. Tulityökoulutusta voi antaa vain sellainen kurssinjohtaja, joka on suorittanut vaaditun koulutuksen.

Tulityökoulutuksen suorittaneet vartijat ja järjestyksenvalvojat voivat toimia tulitöihin liittyvien lupien antajina, mutta tulityön valvojalta (tulityövartijalta) ei edellytetä tulityökurssin suorittamista. Tulityökoulutukseen sisältyy myös ensiapuosuus, mutta kouluttajalla ei kuitenkaan tarvitse olla kyseisen alan ammattitaitoa ja kouluttajakokemusta toisin kuin vartijan- ja järjestyksenvalvojan koulutuksessa. Palo- ja pelastusasiat käsitellään kokonaisuudessaan kurssinjohtajan eli tulityökurssin opettajan toimesta. Järjestyksenvalvojan koulutuksessa kyseisen osien opettajan tulee olla suorittanut vähintään pelastusalan perustutkinto tai sivutoimisen ja sopimuspalokunnan henkilöstön yksikönjohtajakurssi. (Asetus 407/2011 6 §) ja (7 § 1 mom. 2 kohta)

Tulityökurssin loppukoe suoritetaan ”ruksaamalla” useasta vaihtoehdosta oikea tai oikeat väittämät. Tulityökurssin suorittaa arvioilta noin 80 % vartijoista ja järjestyksenvalvojista (Harain 2019). Tulityökortin voimassaolo edellyttää viiden vuoden välein tapahtuvaa päivitystä. Tulitöiden vartiointi tai vartiointiluvan antaminen edustaa muutamaa prosenttia vartijoiden ja järjestyksenvalvojen kokonaistymäärästä. Tulityökoulutuksella on kokonaisuudessa suuri merkitys tulipalojen ehkäisyssä. Jokainen tulityökortin suorittanut voi tarvittaessa myöntää tulityöluvan, koulutukseen kuuluu ymmärtää riskit ja se, missä tapauksissa tilapäinen tulityöluva voidaan myöntää. Vakinaisella tulityöpaikalla ei tarvita lupaa. Koska yksityisen turvallisuusalan työntekijöiltä edellytetään entistä enemmän monenlaisia alan taitoja, voidaan tulityökoulutus

laskea kuuluvaksi niihin. Joissakin tapauksissa vartijat ja järjestyksenvalvojat toimivat myös alkusammutusharjoitusten johtajina. Tällöin neljän tunnin teorian ja sammutusharjoituksen jälkeen myönnetään alkusammutuskortti. Myös tässä kategoriassa edellytetään kurssin pitäjältä vähintään yhtä kurssia vuodessa, ja viittä viidessä vuodessa. AS-1 -koulutus on lyhyempi kuin varsinainen tulityökoulutus, eikä se sisällä tulityökurssin materiaalia eikä varsinaista tulityökoulutusta. Myöskään katto- ja vedeneristystyöt ja niiden tulitöihin liittyvät asiat eivät kuulu siihen.

Varsinaisessa tulityökoulutuksessa käydään palovammojen ensihoitoon liittyvät ensiapuasiat läpi, vartijoiden sekä järjestyksenvalvojen koulutuksessa ensiapuopetuksen osuus on huomattavasti mittavampi. Ensiapuopetusta saa antaa vain hyväksytty ensiapuopettaja, tulityö- ja AS1 -kursseilla myös kurssin johtaja. Kaiken kaikkiaan palo- ja pelastusalan opetus kaikissa mainituissa koulutuksissa on tarpeellinen, sillä alan ammattilaiset saattavat hyvinkin suurella todennäköisyydellä joutua uransa aikana tulipalojen tai vähintään orastavien tulipalojen kanssa tekemisiin.

Koulutusmateriaalit ja -säännökset ovat muuttuneet vain hieman. Vuonna 2017 katto- ja vedeneristystyöt tulivat tulityökurssin ja AS-1 -kurssin aineistoon liitetyiksi. Aikaisemmin mainittu erityiskoulutus annettiin erillisenä koulutuksena. Tulityökoulutus ei ole edelleenkään siis pakollinen vartijoiden tai järjestyksenvalvojen koulutuksessa. Koulutuksen uudistusta tehtäessä tätä ei otettu huomioon. Suurin osa haastatelluista näki kuitenkin palo- ja pelastusalan osuuden tärkeänä osana koulutuksia, osa jopa niin tärkeänä, että tulityökoulutus tulisi lisätä vartijoiden ja järjestyksenvalvojen koulutuksiin. Liitteessä 1 on kuvattu tulityökoulutuksen ohjelma.

Vartijat ja järjestyksenvalvojat valvovat tulipalojen ehkäisyä, ja varsinkin yleisötilaisuuksissa järjestyksenvalvojilla on kattava vastuu palojen ehkäisytyössä. Heidän omassa koulutuksessaan pelastusasiat suoritetaan suppeammin, paitsi ensiavun osalta.

2.3.7 Alalla työntekoon oikeuttavien korttien suorittajat

Vuoden 1983 jälkeen vartijakortit myönnettiin paikallispoliisin toimesta. Kortin saaminen edellytti vartijakurssin läpäisemistä kokeineen. Aiemmin järjestyksenvalvoja kutsuttiin järjestysmiehiksi. Nykyinen koemalli 40 tunnin opetuksen jälkeen pitää sisällään 50 väittämäkysymystä, joista 38:n on oltava kokeen läpäistäkseen oikein. Sekä vartijan että järjestyksenvalvojan kokeen saa uusia

kolme kertaa. Nykyinen tulityökoulutus kestää 8 tuntia ja viimeinen tunti on varattu kokeelle. Kokeessa on 30 väittämää, joista rastitetaan taulukossa esitetyt oikeat vaihtoehdot. Kokeen läpäisy edellyttää 23:a oikeaa vastausta. Kokeen saa uusia kerran, tämän jälkeen täytyy kurssi suorittaa uudelleen, mikäli uusinnankin jälkeen tulos on hylätty. Nykyisin tulityökokeen voi suorittaa yhdeksällä eri kielellä, mutta itse opetus tapahtuu kuitenkin joko suomeksi tai ruotsiksi. Tulityökortin myöntää Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK. Tämä ei kuitenkaan ole viranomaisen, mutta viranomaiseen rinnastettava organisaatio. Kuten aiemmin on todettu, vartijalta tai järjestyksenvalvojalta ei edellytetä erillistä tulityökorttia, mutta suuri osa alan työtehtäviä tekevistä suorittaa myös tulityökortin. Vartija-, järjestyksenvalvoja- sekä tulityökortit on uusittava viiden vuoden välein.

Järjestyksenvalvojakortin haltijoille on erillinen kertauskoulutus, samoin kertausta järjestetään voimankäytön osalta vuosittain. Luvan myöntäjä voi aina peruuttaa myönnetyn lupakortin. Yhtään tulityökorttia ei ole kirjoittajan tietämyksen mukaan peruttu. Järjestyksenvalvojan ja vartijan korttien peruutuksia tapahtuu muutamia vuodessa. Peruutuksien syyt ovat ns. oikeudelliset, eli kortinhaltija on syyllistynyt lainrikkomukseen.

TAULUKKO 5 *Miesten ja naisten suhteellinen osuus korttien suorittaneista.*

	Vartijakortti	Järjestyksenvalvojakortti	Tulityökortti
Miehet	75%	80%	90%
Naiset	25%	20%	10%
Yhteensä	100%	100%	100%

Hallituksen esityksen (HE) yksityiskohtaisten perustelujen perusteella, LYTP:n 1 §:n 1 momentin 1. lauseen ilmaisemana tavoitteena on yksityisten turvallisuuspalveluiden laadun ja luotettavuuden varmistaminen, mikä pyritään takaamaan useilla lakiin otetuilla säännöksillä (Paasonen ja Ellonen 2018). LYTP 1.1 §n 1. lauseen perusteella lain tavoitteena on myös viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen (Paasonen ja Ellonen 2018).

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan yhteistyötä toteutetaan muun muassa säännöksillä vartijan ja järjestyksenvalvojan velvollisuudesta tiettyjen törkeiden, jo tapahtuneiden rikosten

ilmoittamisessa (Paasonen ja Ellonen 2018). Tällaisia rikoksia ovat: joukkotuhonta, joukkotuhonnan valmistelu, rikos ihmisyyttä vastaan, sotarikos, kidutus, kemiallisen aseiden kiellon rikkominen, biologisen aseiden kiellon rikkominen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen, maanpetos, vakoilu, törkeä vakoilu, valtiopetos, raiskaus, törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, murha, tappo, surma, törkeä pahoinpitely, ryöstö, ihmiskauppa, panttivangin ottaminen, törkeä tuhotyö, törkeä terveyden vaarantaminen, ydinräjähdერიkos, kaappaus, rikoslain 34 a luvun 1§:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu terroristisessa tarkoitettu tehty rikos, törkeä ympäristön turmeleminen ja törkeä huumausainerikos (Rikoslaki 15 luku; 10§). Rikoslain 15 luvun 10§:n mukaan hankkeilla olevasta, säännöksestä mainitusta törkeästä rikoksesta ilmoittaminen on jokamiehen velvollisuus (Poliisiammattikorkeakoulu 2017).

Nykyiseen 40 tuntia kestäväan koulutukseen kuuluu edellä mainittujen asioiden opettaminen. Rikosnimikkeiden muutoksen johdosta opetus on aloitettu vasta uusitussa koulutuksessa. Aikaisemmissa 32 ja 24 tunnin koulutuksissa ei näitä opetettu. Alkoholilain uudistusten myötä järjestyksenvalvojien työnkuvaan tulleet muutokset vaikuttavat välillisesti myös yksityisten turvallisuuspalveluiden koulutussisältöön.

Alkoholin hallussapito on kiellettyä alle 18-vuotiaalta. Alkoholilain (1102/2017) 3 §:n määritelmän mukaan juoma katsotaan alkoholijuomaksi, jos siinä on yli 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia. Mikäli kieltoja rikotaan ja neuvot tai käskyt eivät tehoa, on järjestyksenvalvojalla oikeus ottaa alkoholijuomat pois toimialueellaan. Järjestyksenvalvojalla on myös oikeus hävittää ne astioineen todistetusti (Alkoholilaki 86 § ja LYTP 47 §).

Järjestyksenvalvojien koulutukseen ei kuulu opettaa alkoholin hävittämistä, samoin se kuin poisottaminen tapahtuu mahdollisesti kunkin järjestyksenvalvojan omien tietojen ja taitojen perusteella. Alkoholilain 36 §:n mukaan anniskelualueen tulee olla selvästi rajattu alue, josta ei saa kuljettaa anniskeltuja juomia pois. Alkoholijuomia, myös väkeviä alkoholijuomia, voi anniskella anniskelualueella yli 18-vuotiaille. Koulutuksen muutoksissa on otettu huomioon alkoholilain muutokset myös anniskelualueen suhteen. Ne tulee opettaa koulutuksessa (Poliisiammattikorkeakoulu 2017).

Vartijoiden työn kannalta asia on monimutkaisempi; pääsääntöisesti vartijat toimivat yksityisillä alueilla, eikä alkoholin nauttiminen ole yleistä tai ongelmallista. Yleensä alkoholin

ongelmalähtöiseen käyttöön turvallisuuden kannalta ryhdytään yleisötilaisuuksissa. Niissä järjestystä ylläpitävät henkilöt ovat järjestyksenvalvoja.

Tupakkalain osalta sen valvonta järjestyksenvalvonta-alueella kuuluu myös järjestyksenvalvoijille. Tupakkatuotteiden hallussapito on kielletty alle 18-vuotiailta, mutta tupakointi ei kuitenkaan ole kielletty ko. ikäryhmältäkään, ellei sitä ole erikseen kyseisellä alueella ole kielletty. Tupakointikieltoa sovelletaan myös sähkösavukkeisiin (Poliisiammattikorkeakoulu 2017, s. 118) Koulutuksessa tupakointiin liittyvät valvonta-asiat käsitellään lyhyesti yhteensä neljällä 45 minuutin kerralla, mihin kuuluvat myös aggressiivisen henkilön kohtaaminen, alkoholi ja huumausaineet (Poliisiammattikorkeakoulu 2017). Tämän perusteella tupakka-asioita käsitellään yhteensä yksi tunti. Tupakkatuotteiden pois ottaminen ei kuitenkaan ole mahdollista, eikä takavarikkoon löydy lain mukaisia perusteita myöskään poliisilaista.

Liitteessä 2 on kuvattu vartijan- ja väliaikaisen vartijan koekysymyksiä. Kysymysten asettelun suhteen on todettava, että vaikean tai aggressiivisen henkilön kohtaamiseen löytyy vähän kysymyksiä niiden vaikeuden ja todellisen tietämyksen takia. Ilman psykologin tai muun käyttäytymistieteilijän taustaa on vaikea laatia oppimateriaaleja tai koekysymyksissä.

Koekysymykset tulee esittää niin, että ne vastaavat keskeisten asioiden hallintaa ja kursseilla käytyjä asioita. Niin vartijan kuin järjestyksenvalvojan kursseilla opetettavat asiat on määritelty, itse opetustapahtumassa kuitenkin päätetään, miten asiat käsitellään käytännössä. Koekysymysten monivalintaosuuden tulee auttaa riittävän kattavasti myös ymmärtämään miksi jokin kysymys on asetettu ja mikä on sen perusteena. Usein laki yksityisistä turvallisuuspalveluista on riittävä ja ainoa peruste. Joissakin tapauksissa vakiintunut käytäntö alalla voi olla peruste. Teknisissä kysymyksissä (esimerkiksi lukkoihin liittyvät kysymykset) jonkin alan oppikirja voi olla peruste.

Vain selittävässä, ns. esseetyyppisissä kysymysoasioissa tarkastajan (opettajan tai kouluttajan) harkintavalta voi ratkaista vastauksen pistemäärän. Tällöin tarkastajana toimiva opettaja voi ottaa huomioon suorittajan huonon kirjallisen esitystaidon, ja voi tulkita vastauksesta riittävän osaamisen. Hyväksytyn pistemäärän kaikissa koetilanteissa saanut osaa keskeiset vaadittavat asiat. Tämän perusteella hänelle voidaan myöntää vaadittava ja työhön oikeuttava kortti, se ei kuitenkaan poista jatkuvan opiskelun ja tietoisuuden hankkimista siitä eteenpäin. Lain ja sääntöjen muutokset vaativat perehtymistä koko työssäoloajan.

Järjestyksenvalvojan 40 tunnin koulutuksen jälkeen, ja hyväksytyn koesuorituksen suorittanut saa hakemuksesta järjestyksenvalvojakortin, se on voimassa viisi vuotta kerrallaan aina siihen asti, kun henkilö täyttää 68 vuotta. Kaikki edellä mainitut kortit voidaan peruuttaa henkilön asuinpaikan poliisin toimesta, jos haltija syyllistyy vakavaan rikokseen, tai on muu syy evätä kortin voimassaolo. Käytännössä näitä muita syitä ei ole kuin maanpetokseen tai vakavan rikoksen tutkintaan liittyvä vahva epäily, kesken oleva prosessi.

Nykyisin koulutuksen suorittaneet ovat järjestyksenvalvojia, aiemmin järjestysmiehiä. Tämä vakiintunut käytäntö näkyy vieläkin suuren yleisön keskuudessa. Puhutaan yleisesti järjestysmiehistä, vaikka nykyinen nimike on ollut käytössä jo pitkään.

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA MENETELMÄ

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää yksityisen turvallisuusalan koulutuksen muutokseen vaikuttaneita tekijöitä. Tutkimus tarkastelee, miten koulutuksen muutokset ovat vaikuttaneet käytännön työelämäsuoriutumiseen edellä mainittujen ryhmien kenttätyössä. Tutkimuksen tarkoitus oli myös selvittää yksityisen turvallisuusalan henkilöstön motivaatiota koulutuksen muutoksiin. Tutkimustehtävää tarkennettiin kahdella tutkimuskysymyksellä:

1. Miten yksityisen turvallisuusalan koulutuksen muutokset ovat vaikuttaneet vartijoiden työelämäsuoriutumiseen asiantuntijoiden kokemana?
2. Miten erityisesti vartijakoulutukseen, voimankäyttöön ja vartijan oikeuksiin liittyvät koulutusmuutokset ovat vaikuttaneet vartijoiden ammatillisen osaamisen kehittymiseen?

3.2 Tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat

Työni käsittelee aihetta sosiaalisen ontologian kautta tarkoittaen sitä, että sosiaaliset ilmiöt ovat ihmisen konstruoimia kokonaisuuksia, jolloin todellisuuskäsityksiä saattaa esiintyä useita yhtäaikaaisesti (Sirén & Pekkarinen 2017). Tämä johtuu siitä, että haastateltavien koulutus- ja pitkäaikainen turvallisuusalan kokemus saattavat näkyä mielipidetasolla asti. Myös henkilöiden erilaiset koulutustaustat peruskoulusta yliopistoon lisäävät ilmiön kokemisen heterogeenisyyttä.

Sirénin ja Pekkarisen (2017) mukaan sosiaalinen ontologia (subjektiivisuus) tarkoittaa sitä, että tutkimusaihe elää, muuttuu ja on epämääräinen, perustuen ihmisten käsityksiin, kokemuksiin ja mielipiteisiin. Uskon, että kokemuksella ja käsityksellä tulevasta on suuri merkitys sen historian kautta, minkä haastatellut ovat kokeneet työelämässä.

Toinen tutkimukseeni vaikuttava lähestymistapa on *pragmatismi*, joka tarkoittaa kokemukseen perustuvaa tietotulkintaa: ”käytännössä parhaaksi osoittautunut käytäntö [tai toimintatapa] on paras totuus” (Sirén & Pekkarinen 2017). Pragmatismia voidaan luonnehtia myös aistihavaintojen

(realismi), tulkinnallisuuden ja mitattavan datan (positivismi) epistemologiseksi yhdistelmäksi (Sirén & Pekkarinen 2017). Koska haastatelluilla kaikilla yhtä lukuun ottamatta, on ja on ollut pitkä käytännön kokemus turvallisuusalalla, he kokevat muutokset juuri kokemukseen perustuen joko hyvinä tai vähemmän hyvinä. Arvioidut vaikutukset muutoksista perustuvat myös omaan työn kautta tulleeseen kokemuspohjaan aiempien muutosten kautta.

Oikeuspositivismi on lakiteoria, jonka mukaan lain ja moraalin välillä ei ole välttämätöntä yhteyttä. Oikeuspositivismissa laki ja moraalit erotetaan toisistaan eikä niiden välillä ole nähdä välttämätöntä yhteyttä. Lakien pätevyys perustuu tiettyihin sosiaalisiin tosiseikkoihin. (Tieteen Termipankki, luettu 7.2.2021.) Laki ja moraalit saattavat erota esim. vartijan työssä, missä hän ei toimi aivan lainkirjaimen mukaan, mutta ajattelee toimivansa oikein. Esimerkkinä voisi pitää tilannetta, missä vartija jättää tekemättä vähäpätöiseltä tuntuvan kirjauksen, vaikka vartijan tapahtumailmoituksessa tulee ilmoittaa poistetut henkilöt. Moraalin meneminen laissa määritetyn toiminnan edelle saattaa vartijan mielestä myös vähentää turhaa työtä. Roger Cotterrellin mukaan oikeuspositivismilla tuntuu olevan vahvin kannatus silloin, kun yhteiskuntaolot ovat vakaat. (Oikeuden rajoilla, Lindroos- Hovinheimo 2014). Vartijat ja järjestyksenvalvojat erottavat joskus myös lain moraalin siten, että laki kieltää ehdottomasti liiallisten voimakeinojen käytön. Koska niin kuitenkin joskus tapahtuu, vartijan tai järjestyksenvalvojan moraalin mukaan vastapuolen tulee saada rangaistus paikan päällä, koska ”oikeus ei kuitenkaan tuomitse”. Tällaisissa tapauksissa rikotaan lakia tietäen, että rangaistus voi kohdistua myös järjestystä ylläpitävään henkilöön.

Tieteenfilosofisen paradigman kautta oikeuspositivismi yhdistettynä tulkinnallisuudella näkyy tutkimuksessani, koska siinä kysyttiin mielipiteitä koulutuksen muutoksen kautta ja sen vaikutuksia itse käytännön kenttätyöhön muuttuneen koulutuksen kautta. Oikeuspositivismi näkyy tässä tutkimuksessa siinä, miten haastatellut pitkään turvallisuusalallatyöskennelleet henkilöt näkevät lainsäädäntömuutosten vaikutukset itse turvallisuustyöhön.

Käytäntöparadigmalla (oikeuspositivismi) tarkoitetaan syvempään ymmärtämiseen pyrkivää ja laadullista (kvalitatiivista) raportointia suosivaa tutkimusta (Sirén & Pekkarinen 2017). Aiheen käytännönläheisyys esiintyy haastatteluissa vastausten ”minä olen kokenut ja minun mielestäni” vastausten kautta, koska tutkittavat eivät voi suoraan sanoa, mikä tulee olemaan muutosten vaikutus vuosien kuluttua. Pitkä kokemus alalta antaa kuitenkin mahdollisuuden saada haastateltavilta hyvän historiaan pohjautuvan näkemyksen tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimukseni kannalta seuraavat kysymykset ovat tärkeitä: Paraneeko turvallisuusalan kentällä tehtävä työ, ja jos niin millä lailla,

koulutuksen muutoksen kautta? Onko kouluttajien opettajien vaatimustason nousun myötä odotettavissa parempaa kenttätyötä?

3.3 Haastattelututkimus

Haastattelut ja tutkimus tehtiin liittyen oikeuspositiivisen ja käytöntöparadigman yhdistelmänä. Haastatelluilla oli hyvin käytännönläheinen tapa lähestyä tutkittavaa aihetta ja haastateltujen pitkä alan kokemus tuli haastatteluista esille. Haastatellut tunsivat kuitenkin lain ja sen asiaa koskevat pykälät ja kohdat sekä asetuksen siinä määrin, että haastattelujen ja vastausten selkeys pääsääntöisesti tuli esiin. Osallistujat näkivät myös vaikutukset tulevaisuuteen ja vertailivat niitä hyvin aiempiin ohjeisiin ja määräyksiin, jotka johtuivat suoraan laista.

3.4 Tutkimuksen osallistujat

Haastateltavia oli 9 kappaletta, heillä kaikilla yhtä lukuun ottamatta oli turvallisuusalan pitkä työkokemus takanaan. Kaikki haastatellut olivat miespuolisia, joiden ikä vaihteli 40 ja 73 vuoden välillä. Yksi oli jo työelämän jättänyt eläkeläinen. Kirjoittaja suoritti kaikki haastattelut tammi-huhtikuun 2019 välisenä aikana. Haastattelut litteroitiin ja niistä tehtiin muistiinpanoja nauhoitteiden lisäksi. Haastateltavat on numeroitu yhdestä yhdeksään, ja jatkossa haastateltaviin tullaan viittaamaan vastaavilla numeroilla. Yksi haastateltavista tekee väitöstutkimusta, neljällä ei ollut korkeakoulutusta tai se oli kesken. Yksi oli suorittanut opistoasteen tutkinnon, ja kahdella oli takanaan kansa- tai peruskoulu (tai keskikoulu oli jäänyt kesken). Lisäksi yhdellä haastateltavista oli sotilastausta ja ylempi korkeakoulututkinto. Kaikilla yhtä lukuun ottamatta oli turvallisuusalan jonkinasteinen, vähintään vartijan koulutus. Yksi haastateltavista edusti opetusalan keskushallintoa.

3.5 Aineiston analyysi

Haastatteluista saatiin yhteensä 9300 sanaa, eli hieman yli tuhat sanaa per haastateltava. Haastatteluaineisto analysoitiin purkamalla sanelunauhat vertaamalla niitä muistiinpanoihin, joita tuli 12 liuskan verran. Tuomi ja Sarajärvi (2003) toteavat teoksessaan ”Laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysi”, että eräs peruskulmakivistä on havaintojen teoriapitoisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan tai millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään. (Tuomi & Sarajärvi, 2003) Haastattelututkimus tarkoin valikoiduille ammattilaisille oli tämän tutkimuksen strategia validin aineiston keräämiseen.

Haastatellut numeroitiin yhdestä yhdeksään ja haastattelujen ajankohdat olivat seuraavat:

- 1) Haastateltava 1, 18.1.2019
- 2) Haastateltava 2, 4.3.2019
- 3) Haastateltava 3, 21.3.2019
- 4) Haastateltava 4, 28.3.2019
- 5) Haastateltava 5, 9.4.2019 sekä 26.4.2019
- 6) Haastateltava 6, 26.5. 2019
- 7) Haastateltava 7, 29.4.2019
- 8) Haastateltava 8, 18.4. 2019 sekä
- 9) Haastateltava 9, 9.4. 2019.

Haastatteluissa esitetyt kysymykset ovat liitteessä 1.

Pääasiallisilla tutkimuskysymyksillä saatiin vastaukset kymmenen kohdan tarkennettuihin asiakysymyksiin vastaajilta. Työn suoriutumiseen itsenäisesti metakognition kautta (Eteläpelto-Tynjälä, 1999) vaikuttaa kurssiajan pituus ja täsmennetty koulutusrunko, missä painotetaan lain kannalta oikeita asioita. Koulutusmuutoksessa jää kuitenkin psykologinen ulottuvuus työ hoidossa lähinnä ihmisten kohtaamisessa muutostenkin jälkeen kapeaksi. Koulutuksessa painotetaan edelleenkin oikeuksia ja hallintoasioita, kuten korttien voimassaoloa ja vastaavan hoitajan pätevyksiä, mutta ei riittävästi tai ei ollenkaan ihmisen kohtaamista vaikeissa tilanteissa.

Lisäksi on merkillepantavaa, että Poliisihallitus valvoo alan yritysten toimintaa. Olisiko oikeampi osoite ELY-keskus, kuten yleensä yritystoiminnassa? Koulutuspainotukset olisivat toisenlaiset, enemmän inhimillisyyttä ja ihmisten kohtaamisen haasteita painottavaa. Näkemykseni tämän työn tekijänä on, että ehdottomasti, järjestyksenvalvojan koulutusmateriaali mikä tulee Poliisihallitukselta, olisi toisenlainen. Vartijakoulutuksessa painopiste on laissa yksityisistä turvapalveluista, kuten myös järjestyksenvalvojen koulutuksessa siltä osin, mikä kuuluu selvästi lain piiriin.

”Mitkä olivat oleelliset asiat koulutusmuutoksissa ja lisäyksissä nykyiseen tilanteeseen verrattuna entiseen? Kuinka paljon ja miksi tuntimäärien lisäykset vaikuttivat itse koulutuksen sisältöön ja myöhemmin itse kenttätyöhön. Oliko koulutuksen lisäyksellä ja muutoksilla suora yhteys

positiivisesti tilanteen muuttumiseen?” Edellä olevat kysymykset edustivat pääluokkaa, ala- ja yläluokkia ei voitu määritellä, koska kysymyksissä pyrittiin saamaan suoria vastauksia

Tulkinnanvaraa aiheutti eniten joissakin vastauksissa ”asiasta toiseen pomppiminen”. Haastattelija palautti kuitenkin aina asian siihen kysymykseen, jota oltiin käsittelemässä. Vastausten kriittisyyttä edusti erään haastateltavan kohdalla lainsäätäjän osaamisen arviointi asioissa. Kaiken kaikkiaan vastausten moninaisuus oli tulkittavissa asioihin perehtyneisyytenä pitkän kokemuksen kautta. Nauhoitteet litteroitiin ja niitä vertailtiin muistiinpanoihin ja soittamalla myös epäselvissä tapauksissa haastateltavalle uudestaan tarkennuksen takia.

Sisällönanalyysissa etsitään kerätystä materiaalista merkityksiä ja pyritään kuvaamaan kerätyn aineiston dokumentteja sanallisesti. Tavoitteena on muodostaa tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman tiivis kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117, 119.) Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa analyysia tehdään aineiston ehdoilla. Myöhemmin aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133.) Teoria toimii analyysin apuna, mutta analyysi ei pohjautu siihen. Analyysiyksiköt valitaan suoraan aineistosta, mutta aikaisempi teoria ohjaa ja jopa valikoi niiden valintaa. Analyysista tunnistaa siis aikaisemman tiedon, mutta aikaisemman tiedon tehtävä on lähinnä tuoda lisää ajatuksia ja näkökulmia aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.)

Tässä tutkimuksessa kerätty materiaali toimi alan sanaston ja aiempien opittujen teemojen kautta osin lainsäädännöstä ja osin vakiintuneista käytännön ilmauksista. Tiivis kuvaus tuli esiin kaikkien lausunnoista koulutuksen pidentämisen puolesta.

4 YKSITYISEN TURVALLISUUSALAN MUUTOKSET JA VAIKUTUKSET 2010-LUVULLA – HENKILÖHAASTATTELUISTA SAADUT NÄKEMYKSET

4.1 Miten yksityisen turvallisuusalan koulutuksen muutokset ovat vaikuttaneet vartijoiden työelämäsuoriutumiseen asiantuntijoiden kokemana?

Koulutuksen suhteen on tärkeää, että sitä muutetaan jatkossakin vastaamaan yhteiskunnan tarpeita ja että sitä kohdennetaan oikeisiin asioihin. Yhtenä vaihtoehtona haastateltava (2) näkee, että yksityiselle turvallisuusalalle kehitetään yksi yhteinen koulutusjärjestelmä kattamaan sekä vartioinnin että järjestyksenvalvonnan. Eräs haastateltava (2) näkee koulutuksen muutosten vaikuttaneen siten, että yksityisen turvallisuusalan ammattiteistä on tullut ammattiteja muiden joukkoon.

Voidaan todeta, että työ yksityisellä turvallisuusalalla on nykyään yleisemmin niin sanottu varsinainen leipätyö: aikaisemmin alan työt olivat pitkälti lisätöitä muiden ohella. Vartijan ja järjestyksenvalvojen työn arvostus on lisääntynyt paitsi palkkauksen myös yleisen hyväksyttävyyden kautta. Haastateltava (2) vertaa tilannetta edelleen vuosikymmenien takaiseen tilanteeseen, jolloin esim. vartijoita oli lähes mahdoton saada. Koulutuksen lisäyksen kautta on saatu lisää taitoa ja osaavuutta sekä yleistä ymmärrystä alaa kohtaan.

Ongelmana haastateltava pitää edelleen sitä, että edelleenkin ei koulutuksen lisäyksestä huolimatta ole mahdollista tietää miten kussakin yksittäisissä oikeuksiin liittyvissä tapauksissa tulee toimia. Toimivaltuudet ovat edelleen vaikea asia, ja lainsäädännön selkiytyminen olisi paikallaan jo senkin takia, että erilaisissa vartiointikohteissa voi toimia alan työntekijöitä erilaisin toimivaltuuksin. Koulutuksen eriyttäminen tehtävien mukaan toimisi nykyistä paremmin; esimerkiksi aulapalvelutehtävissä ei edellytetä vartijan tai järjestyksenvalvojan korttia, mutta näihin tehtäviin

voi sisältyä tyypillisiä vartijan tehtäviä, kuten pääsyn estämistä ynnä muuta. Lisäksi vartijan työn teknistyminen edellyttää teknisten asioiden läpikäyntiä ja harjoittelua.

Yhteen tilaisuuteen tarkoitettuja järjestyksenvalvoja ei tarvitse kouluttaa enempää, vartijoiden työnkuva on huomattavasti monipuolisempi ja usein vakinainen. Hän muistuttaa kuitenkin erikseen, että järjestyksenvalvoja voi eräissä tapauksissa käyttää säilöönotto-oikeutta, mutta vain poliisin suostumuksella. Lisäksi hän mainitsee ongelmana sen, että vaikka koulutusten määrää on lisätty, edelleen toisen asteen oppilaitoksissa järjestyksenvalvojan ja vartijan koulutusta voi toteuttaa kuka tahansa, jonka oppilaitos on siihen valtuuttanut. Kuitenkin yksityisten yritysten kouluttajilta vaaditaan erillinen siihen vaadittava pätevyys. Lisäksi ongelmia muodostuu myös opettaessa siitä, mikä tulkitaan hätävarjelukseksi ja mikä ei.

Tuomioistuinlaitoksen tuomarit tulkitsevat näitä eri tavalla; hätävarjelu voi muuttua voimankäytöksi ja päinvastoin. Vartijoille ja järjestyksenvalvojen annettua voimankäyttöoikeuden suhdetta jokaiselle kuuluvaan hätävarjeluun on todella haastavaa opettaa. Edes oikeusoppineet eivät haastatellun mielestä tähän täysin kykene. Haastateltava pohtii, miten tällaiseen sitten kykenisi maallikon koulutuksen saanut voimankäytön kouluttaja. Ei voida tietenkään vaatia, että opettajat ja kouluttajat olisivat juristin koulutuksen saaneita. Sen sijaan pitäisi olla selkeä lainsäädäntö, jossa tulkinnanvaraisuudet olisivat harvinaisuuksia.

Haastateltu (3) näkee ammattimaisen järjestyksenvalvonnan vaativan enemmän tietoa ja taitoa, ja siten myös paremman koulutuksen kuin satunnaisten järjestyksenvalvojen tehtäviin vaadittavan tietotaidon tason. Lopuksi hän näkee ongelmana yksityisen turvallisuusalan lainsäädännön ”kaiken kattavana” sisältäen turvatarkastuksen tuomioistuimissa ja lentokentillä. Eriyttäminen tehtävien mukaan palvelisi paremmin varsinaista yksityistä turvallisuusalaa. Lentoasemien turvatarkastajilta ei edellytetä vartijan tai järjestyksenvalvojan koulutusta.

Tuomioistuimissa taas toimivat vain vartiointialan yritysten turvatarkastajat, joilta edellytetään alan koulutus. Lentoliikenteessäkin joissakin tapauksissa turvatarkastajilla on ko. koulutus, mutta esim. Finavia ei ole vartiointiliike eikä sen työntekijöiltä edellytetä turvatarkastustehtävissä vartijan tai järjestyksenvalvojan koulutusta. Lain selkiyttäminen toisi paremman lopputuloksen. Haastateltavan näkemys vartijan ja järjestyksenvalvojan ammattimaistumisesta on selkeä edistysaskel alalle. Koulutuksen lisäys ja parempien palkka- ym. etujen lisääntyminen on tuonut ammatit muiden yhteiskunnan ammattien joukkoon. Tärkeänä asiana hän näkisi koulutuksen eriyttämisen

turvallisuusalan tehtävien mukaan. Hän näkee yksityisen alan toimijoiden olevan erittäin tärkeä osa yhteiskunnan koko turvallisuussektorilla.

Koulutuksen painotukset ovat hänen mukaansa pääsääntöisesti oikeat, joissakin mainitsemattomissa asioissa hän näki muutostarpeita. Hän ei yksilöinyt tarpeita yksityiskohtaisesti. Koulutuksen painopiste valtuuksien osalta on välttämätön, koska alan työntekijöiden on hankalissakin tapauksissa tiedettävä oikeudet ja velvollisuudet. Koulutusten pituuksista haastateltava mainitsee tuntimäärien ja opetussisältöjen vastaavan hyvin alan tarpeita. Pällekkäisyyksiä on kuitenkin varsinkin voimankäytön osalta, koska vartijoiden ja järjestyksenvalvojen voimankäytön koulutus noudattaa samaa kaavaa. Haastateltavan mukaan poliisin ja rajavartiolaitoksen avuksi asetetut järjestyksenvalvojat käsitteenä on sekava, ja siinä on liian monta ”osaa”. Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen koulutus voisi olla yhtenä suurempana kokonaisuutena yhdessä, ts. koko koulutus pitäisi olla yhtenäistetty, ja sillä saisi molemmat pätevyudet. Mikäli kuitenkin nykyinen tapa jatkuu, hän asettaisi järjestyksenvalvojen koulutuksen pidemmäksi. Samalla tutkintojen loppukoe voisi olla samanlainen.

4.2 Miten erityisesti vartijakoulutukseen, voimankäyttöön ja vartijan oikeuksiin liittyvät koulutusmuutokset ovat vaikuttaneet vartijoiden ammatillisen osaamisen kehittymiseen?

Kyse on aina henkilöstä, joka tehtäviä suorittaa ja miten. Kaiken kaikkiaan koulutuksen muutokset ovat hyvä asia, koska yhteiskunta muuttuu, ja myös alan koulutuksen on laadullisesti pystyttävä olemaan vertailukelpoinen muiden alojen koulutuksien ja siis lyhytkoulutuksien kanssa. Haastateltava näki myös, että voimankäytön kouluttajien lisääntyneet ammattitaitovaatimukset voidaan nähdä kosmeettisena tapana saada alalle lisää arvostusta.

Voimankäytön kouluttajien ja kouluttajakoulutuksen vaatimustason nosto ei vaikuta vartijoille ja järjestyksenvalvojille annettavan koulutuksen sisältöön, vaan se pikemminkin karsii kouluttajien määrää, ja siten auktorisoi kouluttajat entistä pienemmäksi ryhmäksi. Koulutusmateriaalin syvällisempi käsittely on kuitenkin hyvä asia, sitä ei pidä tehdä kuitenkaan muodollisuuden vuoksi. Haastatellun ammattiosaaminen painottuu järjestyksenvalvonnan osalle huomattavasti enemmän. Haastatellulla on yksityinen järjestyksenvalvonnan palveluita tuottava yritys sekä yrityksellä on myös vartioimisliikelupa ja elinkeinolupa

Haastateltava numero 1 antoi seuraavat vastaukset esitettyihin kysymyksiin. Vartijan ja järjestyksenvalvojan kurssin tuntimäärien lisääminen ei sinänsä muuta tilannetta. Kokonaisvaltaisesti tärkeintä on, että annettu opetus on laadukasta ja täyttää lain ja ohjeistuksen vaatimukset. Asioiden syvällisempi tutkiminen on hyvä asia, mutta nykyisen kaltainen pidennetty koulutus ei suoraan vaikuta kentällä työskentelevien vartijoiden ja järjestyksenvalvojen ammatilliseen osaamiseen.

Haastateltu on kouluttanut useilla järjestyksenvalvonnan ja vartioinnin peruskursseilla, ja hänellä on vankka voimankäytön ammattiosaaminen. Haastateltava piti myös tärkeänä, että yksityisetsivätoiminta on pääsääntöisesti sidottu vartioimisliiketoimintaan. Lainsäädännön nykytilaa hän piti riittävänä ja samoin vartijoiden ja järjestyksenvalvojen oikeuksia oikein mitoitettuna. Haastateltava piti tärkeänä, että ala kehittyy edelleen yhteiskunnan muutosten ja vaatimusten mukaan.

Alalle mahdollisesti saatavaan ns. parempaan työntekijäainekseen ei ole kuin yksi keino; palkkakehitys vastaamaan työn vaarallisuutta ja vaativuutta. Houkutusta alalle ei tuo lyhyen hetken alalla toimivat kokeilijat. Usein tällaiset työntekijät ovat pelkkä kulu työnantajille, sillä työn oppimisesta voi harvoin puhua alle vuoden työsuhteissa. Edelleen haastateltava pitää tärkeämpänä koulutuksen sisällön ja opettajan opetustaidon merkitystä kuin pelkkää tuntien lisäämistä ja saman asian opettamisen ”venyttämistä”. Haastateltavan mukaan alan yritysten pitää päästä paremmin vaikuttamaan koulutusten sisältöihin, mikä koskee myös voimankäytön koulutusta. Heuristisesta näkökulmasta sääntöjen kokonaisuus on vaikuttanut pääsyyssä uusiin ideoihin ja siten tuloksiin. Uudet ideat ovat tuoneet alalle lisää arvostusta ja julkisuutta mm. uutisoinnin kautta. Ideoinnin piiriin voidaan lukea myös asusteiden imaginäärinen merkitys yleisön silmissä. Palveluyritykset ovat kautta linjan uusineet asusteensa ja myös esim. autojen ulkonäköä, sillä uudet teippaukset, värit ja autot lisäävät brändiarvoa.

Tärkeänä haastateltava (2) näki nimenomaan lain ja oikeuksien tuntemisen aloittelevalla vartijalla tai järjestyksenvalvojalla heidän työnsä alkuvaiheessa. Koulutusten suhteellista tuntimäärien eroavaisuutta järjestyksenvalvojen - 40 h ja väliaikaisen vartijoiden ja vartijoiden koulutusten 40 h + 80 h - ei haastateltava pitänyt ongelmallisena, koska järjestyksenvalvojen työ on enimmäkseen järjestyksenvalvontaa. Vartijoiden työ koostuu huomattavasti enemmän esim. teknisten järjestelmien, kuten sähkö-, LVI- ja murtohälytysjärjestelmien tuntemuksesta. Järjestyksenvalvojat toimivat julkisilla paikoilla PORA-lainsäädännön (poliisi ja rajavartiosto) mahdollistamana, tämä tarkoittaa esim. kauppakeskuksissa ja liikenneasemilla lain mukaan poliisin ja rajavartiolaitoksen apuna yleisen järjestyksen pitäjinä. *Yleisestä järjestyksestä* yleisellä paikalla vastaavat poliisi ja rajavartiolaitos.

Kaupalliset yritykset voivat asettaa järjestyksenvalvoja tällaisille paikoille silloin kun sekä vartijaksi että järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen on voimassa. Tässä tilanteessa henkilöillä on oltava 40 tunnin järjestyksenvalvojan sekä 120 tunnin vartijan koulutus suoritettuina.

Kaiken kaikkiaan haastateltava (2) näki nykyisen koulutuksen positiivisena ja *eteenpäin menevänä* kun ajatellaan yleisempää yhteiskuntakehitystä. Koska alaa vaivaa työvoimapula, ei koulutuksen muutoksilla itsessään saada alimiehitystä paikattua. Oikea koulutus lähinnä auttaa jo alalle tulleita selviämään työtehtävistä vastaisuudessa paremmin.

Nykyisen lainsäädännön suhteen haastateltava (2) on hyvinkin kriittinen; tsaarin aikainen laki tietyiltä osin ei haastateltavan mukaan enää palvele alaa. Hän mainitsee lisäksi esim. lukkoalan, jossa lukkoseppien ammattikunta on halunnut alastaan suojatun. Tämä on tapahtunut liiketaloudellisten syiden vuoksi, koska esimerkiksi vartiointialan suurin yritys on keskeinen vaikuttaja myös lukkoalalla. Haastateltava näkee lainsäädännön selkiyttämisen tärkeänä myös alan työntekijöiden oikeuksien ymmärtämisen suhteen. Koulutusten mitoituksen suhteen hän näkee tärkeänä eriyttämisen itse työnkuvan mukaan. Haastateltava vertaa koulutusta muihin käytännön alojen vastaaviin. Tärkeää olisi lisäksi, että näyttökokeet ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa annettaisiin itse työpaikoilla.

Koulutuksen tuntimäärien lisäykset ovat osa yleisempää yhteiskunnallista kehitystä. Myös poliisikoulutus oli alkuun varsin lyhyt, nyt sen laajuus on kolmen tai neljän vuoden opinnot. Haastateltavan (3) mukaan lainsäädännön vanhakantaisuus näkyy tarkoituksena tehdä virkamiehille töitä. Suojattujen elinkeinojen olemassaolon vielä nykyaikana hän näkee jo todella vanhentuneena, *tsaarin aikaisena*. Yksityisetsivätoiminnan kuuluminen yksityisen turvallisuusalan lainsäädännön piiriin on haastateltavan mukaan väärin.

Yksityisetsivätoiminta ja rikosten tunnistaminen käsitteenä on hankalaa jopa alan ammattilaisille. Yksityisetsivät työskentelevät ns. jokamiehenoikeuksin, eikä kyseisiä tehtäviä suorittavilla ole vartijoiden tai järjestyksenvalvojen kaltaista julkisen vallan käytön mahdollisuutta puuttua ihmisten oleskeluun tai liikkumiseen. Haastateltava (2) mainitsee erikseen aiemmin laissa mainitut aviorikokset. Vartijan 120 tunnin ja järjestyksenvalvojan 40 tunnin koulutusten välistä eroa hän selittää mm. urheiluseurojen ja muiden järjestäjien lähinnä huvitilaisuuksien valvomisella.

Haastatellun mukaan koulutuksen lisäys on positiivinen asia, mutta se pitää kuitenkin toteuttaa oikein. Suurimmat ongelmat ovat lainsäädännössä. Opettajat ja kouluttajat eivät voi opettaa asioita lainvastaisesti, vaan he toimivat kulloisenkin säännösten ja tavan mukaan. Hän näkee suuren merkityksen myös opetusta antavan oppilaitoksen tai yrityksen kouluttajien ammattitaidolla, kurssien sisällön oppiminen tulisi tapahtua enemmän harjoituskokeiden läpikäynnillä kurssin päättyessä ja siten, että keskustelemalla opiskelijan tietomäärästä poimittaisiin kehitystä vaativat asiat.

Kolmas haastateltava näkee koulutuksen lisäyksen tulevan selkeästi kalliimmaksi alan yrityksille. Haastateltavan mukaan selkeitä etuihin liittyviä asioita koulutuksen lisäyksen vuoksi on vaikea nähdä, ja koska koulutus sinänsä on lyhyt, olisi sen hyödyntäminen erittäin tärkeää. Nykyisessä koulutusmallissa käydään kuitenkin oleelliset asiat hyvin läpi, ja hänen mukaansa lakien ja muiden säännösten tarkka läpikäynti on tärkeää. Sen sijaan voimankäytön kouluttajavaatimusten lisäyksissä hän ei näe mitään etua. Aikaisemmankin mallin mukaan toimittiin hyvin, eikä muutoksella ole vaikutusta kentällä työskentelevien vartijoiden ja järjestyksenvalvojen ammattiosaamiseen voimankäytön osalta.

Nykyisin vartijan kurssin päätteeksi järjestettävä loppukoe on laajempi, ja siinä on enemmän selittäviä vastausosuuksia. Vartijan ammattitutkinnon ja turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon tai perustutkinnon suorittaminen alalla ei välttämättä tuo pätevyyttä ja osaamista; osaaminen tulee vasta käytännön työssä ja silloinkin on kyse henkilökohtaisesta osaamisesta ja oppimisesta. Kaiken kaikkiaan haastateltava näkee koulutusuudistukset positiivisena silloin, kun niillä on todellista merkitystä. Näennäinen koulutuksen muutos tai muutokset eivät sen sijaan tuo mitään uutta ja parempaa. Ne aiheuttavat sekä kuluja että työvuorojärjestelyjä.

Seuraava haastateltava (4) näkee koulutuksen pidentymisen merkityksen vähäisenä. Periaatteessa koulutuksen pidentäminen on hyvä asia, mutta varsinkin kulujen kasvaminen yrityksille on huono asia. Lisäksi koulutuksen sisällöissä ei oteta edelleenkään kantaa työhön perehtymiseen. Esimerkiksi Ruotsissa tilanne on päinvastainen. Koulutuksen sisällöt on kuitenkin määrätty lain, asetuksen ja viranomaismääräysten kautta, ja haastateltavan mukaan tämä on hyvin toteutettu. Ongelmana tässä on kuitenkin se, että siinä ei välttämättä ole yhteyttä oikeaan työelämään ja sen vaatimuksiin. Hän vertaa nykyistä koulutusta aiempaan yritysten itse antamaan koulutukseen, jolla oli enemmän työelämälähtöisyyttä. Voimankäytön kouluttajakoulutuksen vaatimusten lisääminen on hyvä asia, mutta painotusten osalta hän näkee tarpeen suurempaan asiakaspalvelukoulutukseen. Sen

ongelmana on kuitenkin toimintaympäristöön sitouttaminen. Haastateltavan mielestä varsinkin teknisten välineiden käytön osalta lainsäädäntö on osin vanhentunut.

Vartiointihenkilöstön tekniset valmiudet käyttää välineitä ovat hyvät, mutta tietosuojakäytäntöjen osalta lainsäädännön epäselvyys oikeuksien kannalta on osin määrittämätön, joten siten se olisi saatettava ajan tasalle. Haastateltavan mielestä nykyisen lainsäädännön kanssa pystytään toimimaan, 1980-luvulla oli vartioimisliikelaki (237/1983), nykyinen laki yksityisistä turvallisuuspalveluista kattaa hyvin myös yksityisetsivätoiminnan. Järjestyksenvalvojiin liittyvä lainsäädäntö kattaa myös harrastetoiminnan järjestyksenvalvontatehtäviin liittyen. Yksi samanlainen koulutus kaikille alan toimijoille olisi hyvä ja kannatettava asia. Haastateltava näkee myös vartijoiden suorittamat vanhustenpalveluun liittyvät tehtävät mahdollisena koulutuksen kautta. Lainsäädäntö ei ole ratkaisu vanhuksien palveluun liittyvään kokonaisuuteen; sitä olisivat oikea asenne ja koulutus.

Seuraava pitkään alalla ollut haastateltava (5) piti koulutuksen pidentymistä lähinnä työhön pääsemisen hitaampana tapana. Varsinainen oppi tapahtuu edelleen itse vartiointikohteessa; koulutuksen tuntimäärien pidentäminen ei ole tuonut parempaa tai huonompaa alan työtehtäviä suorittavien työtapoihin tai osaamiseen. Voimankäytön koulutuksen muuttuminen vaativampaan suuntaan on ollut hyvä muutos nimenomaan koulutuksen samankaltaisuuden takia.

Yhtäläinen koulutus kaikille on tuonut lisää ammattimaisuutta varsinkin voimankäyttötilanteissa. Lähtökoulutuksen tasoa haastateltava pitää matalana, ja sen muuttaminen vaativampaan suuntaan toisi lisää ammattimaisuutta. Samoin muiden kuin suomea äidinkielenään puhuvien heikko kielitaito joissakin tapauksissa muodostuu haasteeksi. Tutkintojen ja lupien suorittaminen ei vielä kerro ammattitaidosta paljoakaan. Haastateltava vertailee lisäksi suomalaista tutkinto- ja lupamenettelyä muihin maihin.

Pohjoismaissa noudatetaan samanlaisia käytänteitä, mutta esim. Keski-Euroopassa ja Iso-Britanniassa tilanne on toinen. Kaiken kaikkiaan haastateltava pitää koulutuksen lisäystä hyvänä asiana, mutta se pitäisi kohdistaa paremmin alakohtaiseen kunkin tehtävän mukaiseen koulutukseen. Esimerkiksi piirivartijan sekä *receptionist*-tyyppisen vartijan tehtävät poikkeavat reilusti toisistaan. Haastateltava ehdottaa 40 tunnin perustason lisäksi muutaman kymmenen tunnin lisäystä erikoistumistehtäviin. Koko yksityisen turvallisuusalan koulutus voisi, ja sen pitäisi kuulua samaan kokonaisuuteen. Tehtävissä ei välttämättä tarvita samaa koulutusta kuin myymälävartiointia

suorittavalta. Järjestyksenvalvojakoulutusta haastateltava muuttaisi enemmän erikoisopintojen suuntaan tehtävien mukaan.

Perustaso ja erikoistumistaso erilaisia tehtäviä varten palvelisi nykyistä paremmin työelämän tarpeita. Haastateltava näkee hyvänä asiana koulutukseen panostamisen ja jopa sen lisäämisen - mutta ei pelkkien tuntimäärien takia. Haastattelussa ilmeni selvä huoli ulkomaalaisten osuuden lisääntymisestä alalle juuri kielimuurin takia. Helppoa tai helpohkoa on suorittaa kortteihin vaadittavat perustaidot kirjallisesti, mutta se ei kuitenkaan takaa menestymistä työtehtävissä.

Haastateltava pitää koulutuksen lisäystä yleensä hyvänä asiana, yksityisellä turvallisuusalalla se ei kuitenkaan ole täysin onnistunut. Hänen mukaansa sinänsä koulutusten pituuksilla ei ole ratkaisevaa merkitystä, vaan laadulla. Haastateltavan pitkän alan kokemuksen mukainen ennen kaikkea käytännön työn arvostus näkyy vastauksissa. Haastateltavan pitkä esimiestyön kokemus heijastuu hyvin vastauksissa, haastateltavan arvostus käytännön työtä kohtaan oli huomattavasti muita haastateltavia suurempi.

Koulutuksen muutokset ja niiden mukanaan tuomat ongelmat, kuten pidemmät kurssit, eivät kuitenkaan tarkoittaneet hänen arvostuksensa puutetta pidempiin koulutusaikoihin. Työnantajille pidemmät koulutukset tarkoittavat henkilöstön hitaampaa siirtymistä kenttätöihin. Haastateltava näki selvästi muita laajemmin muiden Euroopan maiden koulutusten olevan parempia. Hänen mukaansa Suomen kannattaisi ottaa oppia joissakin koulutusosioissa esimerkiksi Iso-Britanniasta.

Seuraava haastateltava (6) arvioi työntekijöiden tason nousseen viime vuosina huomattavasti ei pelkästään koulutuksen lisääntymisen vaan myös työntekijäaineksen parantumisen myötä. Hän näkee selvästi nuorten työntekijöiden asenteen olevan selvästi parempi kuin aiemmin. Myös teknisten välineiden käyttö on nykyään selvästi parempaa. Voimankäytön parempi osaaminen näkyy kokonaistyöskentelyssä. Oikeuksien läpikäynti vartijan ja järjestyksenvalvojan peruskursseilla on välttämätön nykyisen kaltaiseen tapaan, sitä ei voi vähentää, mutta ei toisaalta myöskään huomattavasti lisätä.

Turvataarkastustyössä hän näkee ongelmana huonon palkkauksen ja toisaalta sen, ettei ylenemismahdollisuuksia juuri ole. Tästä syystä vaihtuvuus on suuri tai erittäin suuri. Alalle tulleet vaihtavat hyvin nopeasti muihin töihin. Haastateltava kuvaa kulttuurin muutosta seuraavasti: *”tullessani itse alalle yli 35 vuotta sitten, opetettiin kurssilla pampun käytöstä siten, että sillä tulee*

lyödä juuri päähän (...) kuitenkin sillä voimakkuudella, että vaikut lentävät korvista". Tämän päivän opetus kuuluu juuri päinvastoin; päähän tai muutamaaan muuhun kehonosaan ei saa missään nimessä lyödä ja henkilön vahingoittaminen ei ole mikään itseisarvo, vaan saada tilanne laukeamaan.

Koulutuksen ja asenteiden muutosta on muokannut yhteiskunnassa tapahtunut yleinen tiedon tason nousu, ja ihmisten omien oikeuksien ja terveyden tiedostaminen. Kulttuurin muutoksena voidaan pitää myös yleisen tietoisuuden tason nousu parempien tiedonvälitykseen liittyvien asioiden ansiosta. Paitsi, että nykyisin alalle tulevilla on huomattavasti parempi pohjakoulutus kuin 35 vuotta sitten alalle tulleilla oli, on myös laajemmalla maailman asioiden seuraamisella selvä merkitys parempaan ainekseen. Haastateltavan mukaan siihen liittyy myös oman maailmankatsomuksen avartaminen esimerkiksi matkustamisen muodossa.

Seuraava haastateltava (7) edustaa Opetushallintoa. Hän toteaa koulutuksen lisäyksestä seuraavaa: tutkinnon perusteisiin liittyen uudella koulutuksella ei ole merkitystä koko perustutkinnon sisältöön. Turvallisuusalan perustutkinto on kokonaisuudessaan laaja-alaisempi kuin muut turvallisuusalan tutkinnot. Haastateltava tarkoittaa turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkintoa ja vartijan ammattitutkintoa. Voimankäytön osalta hän ei pystynyt määrittämään muutosten vaikutusta, koska sen valvonta ja ohjeistukset määrittyvät poliisihallinnon taholta.

Koekysymyksiä hän ei pysty arvioimaan ja toteaa, että uudistuksia tehtäessä koekysymykset eivät olleet oleellisesti tai ollenkaan esillä. Koulutuksessa tulisi korostaa nimenomaan palveluasennetta. Haastateltava muuttaisi pienen pohdinnan jälkeen tutkintojen suhdetta toisiinsa. Perusteiden "sisään" pitäisi muuttaa valinnaisia aineita vastaamaan enemmän toisiaan. Yksityisetsivätoiminta ja sen kuuluminen vartioimisliiketoiminnan piiriin ei ole haastateltavan ominaista tietoa, ja hän tunsi huonosti tätä aiemmat alaa koskevat lain ja säädökset.

Seuraava haastateltava (8) piti suurimpana muutoksena koulutus uudistuksessa sitä, että kaikki tutkinnon perusteet kirjoitettiin uudelleen. Kahdenkymmenen tunnin lisäys ei ole ihmeitä tekevä, mutta kuitenkin parempaan suuntaan menevä. Haastateltava näkee suuren eron koulutettavilla. Joidenkin on erittäin helppo omaksua opetettavat asiat, joidenkin osalta opetus on "kuin tervan juontia". Esimerkkinä hän mainitsee tavanneensa henkilön, joka ei ollut saanut kursseilla minkäänlaista opetusta raporttien laatimista koskien.

Raportin laatiminen on lakisääteinen - ja ennen kaikkea erittäin tärkeä osa - vartijan ja järjestyksenvalvojan työtä. Voimankäytön koulutuksen muutokseen hän ei ottanut kantaa, sanottavaa hyötyä tai haittaa hän ei kokemuksensa perusteella tiennyt. Koekysymysten suhteen hän toteaa itse olleensa laatimassa vuonna 2016 suurehkoa kysymysten sarjaa, mutta tämän päivän kysymysten laadintaan hän ei halunnut ottaa kantaa. Laatua ja luotettavuutta korostaen hän toteaa, että kysymysten osalta hän saattaisi ottaa mukaan syyt vartijakorttien menetyksille, siten siis myös opetuksessa tämä voitaisiin ottaa huomioon. Haastateltava näkee alan koulutuksista alan erikoisammattitutkinnon selkeämmäksi kuin esim. vartijan ammattitutkinnon. Vartijan 120 tunnin koulutuksen ja kokemuksen jälkeen on mahdollista hakeutua joko ammatti- tai erikoisammattitutkintoon. Tässä vaiheessa edellytetään jo hyvää vartijan tai järjestyksenvalvojan ammatin osaamista sekä teorioiden hallintaa. Samat kysymykset ja pohdinnat tulevat esiin jälkimmäisissäkin koulutuksissa. Turvallisuusalan lainsäädännön suhteen haastateltava näkee sen olevan ajan tasalla, hän ei lähtisi tekemään siihen sen kummempia muutoksia.

Oikeudet ja velvollisuudet tulee käydä koulutuksessa läpi nykyisen kaltaisesti. Perusteisiin tulisi lisätä samankaltaisuus suoritettaessa alan koulutuksia. Nykyjärjestelmä on hieman sekava, toteaa haastateltava. Järjestyksenvalvojan koulutuksen määrää suhteessa vartijan koulutuksen määrään hän ei suoraan kommentoi, mutta toteaa että tutkintojen perusteissa on huomioitu kokonaisuus- siis myös oikeuksien eroavaisuus. Hän viittaa lisäksi tutkinnon osiin, jotka vanhenevat nykyisin melko helposti. Tarkoituksellisuus tulisi ottaa huomioon aina lainsäädännön uudistuessa. Aiemmat tutkinnot ja niiden osat tulee ottaa huomioon tutkinnon perusteita muutettaessa ja uudistettaessa.

Turvallisuusalan tutkintoja uudistettaessa tulisi huomioida muut tutkinnot, ja niiden mahdollinen sisällyttäminen turvallisuusalan tutkintoihin. Haastateltavalla ei ollut käytännön kokemusta turvallisuusalan töistä, hän edusti puhtaasti opetuksesta vastaavan keskusviraston työntekijänä akateemista osaamista ja päätöksentekoa. Haastateltava näki uudistustarpeet erittäin tärkeänä ja lisäksi sen, että seuraava tutkinnon uudistus koskee koko yksityistä turvallisuusalaa.

Hän yhdistäisi mielellään myös eri tutkintojen osia toisiinsa, niin että se palvelisi kokonaisuutta paremmin. Nykyisen kaltainen eri tutkintojen välinen koulutus on haastateltavan mukaan ”säleinen”. Haastattelussa näkyi selvästi laaja-alainen kokonaisymmärrys liittyen kaikkiin tutkintoihin ja niiden osiin. Poikkeuksena moneen muuhun haastateltavaan hän näki asioissa maltillisen lähestymistavan. Hänellä ei myöskään ollut aiemmasta lainsäädännöstä ja koulutuspolitiikasta juuri tietoa. Haastateltavan vastaukset perustuivat muutaman vuoden teoreettisesti hankittuun työkokemukseen.

4.3 Yhteenveto haastatteluista

Johtopäätöksinä haastatteluista voidaan todeta, että pitkään alalla toimineet näkivät muutostarpeet nykyiseen tärkeämpinä kuin enemmän teoreettisen taustan kautta alalle tulleet. Kaikki haastateltavat pitivät koulutuksen lisäystä tarpeellisena, eroja syntyi lähinnä sisältövaatimusten ja koulutuksen eriyttämisen suhteen enemmän suoraan kuhunkin työhön kuuluvaksi. Moni haastateltava näki koko yksityisen turvallisuusalan koulutuksen siirtämisen yhdeksi kokonaisuudeksi niin, että vartijoille ja järjestyksenvalvojille olisi vain yksi ja sama koulutus. Haastateltavat yhtä lukuun ottamatta näkivät yksityisetsivätoiminnan kuulumisen vartiointitoimintoihin hyvänä asiana. Yksi haastateltava piti eriyttämistä ts. vanhaa mallia parempana. Yleisesti ottaen annettiin suuri painoarvo koulutuksen järjestäjälle ja siten sen taidolle ja kyvyille antaa koulutus. Haastateltavat näkivät niin lainsäädännön kuin kokonaistilanteen kuitenkin positiivisena ja eteenpäin vievänä. Vartijakoulutuksen ja järjestyksenvalvojien koulutuksen eri pituuksissa ei nähty suurta ongelmaa. Lähinnä asiaa käsiteltiin kokonaiskoulutusuudistuksen tarpeena, jolloin siis kaikki yksityisen turvallisuusalan koulutukset olisivat yhtä ja samaa. Kriittisimmin nykytilanteeseen suhtautui ensimmäinen haastateltava, pitkään alalla toiminut henkilö, joka piti nykytilannetta arveluttavana. Haastateltavat suhtautuivat positiivisesti alan kehitysnäkymiin ja siihen, että turvallisuusala on yhdessä muun yhteiskunnan kanssa koulutuspoliittisesti samoilla linjoilla.

Myös entistä pohjakoulutetumpi henkilöstö saa kiitosta; yhteiskunnan trendit näkyvät myös turvallisuusosalalla. Opettajien tai kouluttajien ammattitaitoon tai ammattitaitovaatimuksiin ei yhtä lukuun ottamatta kukaan ottanut kantaa, muuten kuin yleisen toteamuksen kautta, että koulutuksen laadulla on suuri merkitys. Lähinnä muu vaatimustason nousu paljastui kysyttäessä voimankäytön opetuksen vaatimusten kasvun myötä tulleen opettajien tiukemman seulan käyttö valinnoissa. Voimankäytön opettajat ovat nykyllä lainsäädännön ja säädösten kautta auktorisoituja, jokaisella tulee olla voimassa oleva diaarinumero. Hyväksynnän saanti on entistä vaikeampaa ja vaatii kouluttajilta paitsi loistavaa kuntoa, myös lainsäädännön tarkkaa osaamista. Tämä nähtiin myönteisenä kehityksenä ja voimankäytön opettamista erillisenä tärkeänä osana vartijoiden ja järjestyksenvalvojien koulutusta.

Syyksi esiin tulleeseen suureen vaihtuvuuteen alalla nähtiin joidenkin haastateltavien mielestä olevan matala palkkataso. Mikäli palkkaus ja myös yhden haastateltavan mielestä urakehitys olisi parempi, vaikuttaisi se positiivisesti alalla pysymiseen. Kaiken kaikkiaan kaikki haastateltavat olivat pääosin tyytyväisiä koulutuksen muutoksiin, pidentämiseen ja alalle tulleiden tason nousuun.

Kehittämistä vaativat mielipiteet kulminoituivat yleiseen yhtäläiseen koulutukseen ja sen jatkumoon. Lainsäädännön kokonaiskehittämistä piti tarpeellisenä kolmannes, muille haastateltaville se oli nykyisellään riittävä ja hyvä.

Haastateltavat näkivät, että koulutusta antavat tahot, kuten toisen asteen oppilaitokset, yksityiset yritykset ja muut koulutuksen tarjoajat, ovat ajan tasalla ja pyrkivät myös itse kehittymään koulutuksen antajina. Lisäksi henkilökunnan pätevyydellä on suuri merkitys onnistumisessa. Haastateltavista yksi edusti puhtaasti turvatarkastustoimintaa. Koulutus kestää noin kaksi viikkoa, jolloin saadaan pätevyys toimia turvatarkastustehtävissä lentoasemilla. Useilla turvatarkastajilla on kuitenkin voimassa oleva vartija- tai järjestyksenvalvojakortti. Koulutuksen jälkeen turvatarkastajat voivat toimia tehtävissä lentoasemilla. Turvatarkastajien koulutus on muuttunut vaativammaksi terrori-iskujen jälkeen. Kyseessä on haastateltavan (9) mukaan vaativa työ kuvantamisineen ja siksi ei ole täysin yhdentekevää minkälainen henkilö työtä suorittaa.

Koulutus on osa tätä kokonaisuutta. Toinen tärkeä osa on henkilövalinnat ja hyvämaineisuus on ehdotonta. Hän pitää suurimpana ongelmana sitä, että urakierto on huonoa tai erittäin huonoa turvatarkastustyötä tekevillä. Tässäkin turvallisuusalan työtehtävässä koulutuksen lisääntyminen ja laadun parantuminen on ollut positiivista, ja eteenpäin vievää. Haastateltavien näkemys Suomen turvallisuustilanteesta on hyvä, koulutuksella myös yksityisellä on merkitystä kokonaisturvallisuustilanteeseen, ja siksi se on toteutettava hyvin. Vartijat ja järjestyksenvalvojat suorittavat yhteiskunnassa nykyään hyvin näkyvää turvallisuustyötä.

Yksityisen alan turvallisuustyöntekijöitä näkyy katukuvassa enemmän kuin poliiseja tai muita viranomaisia. Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen arvostus on lisääntynyt huomattavasti niistä ajoista, kun osa haastateltavista aloitti alalla. Koulutuksen painopistettä olisi kuitenkin siirrettävä enemmän kohdennettuna kunkin osa-alan omaan osaan. Kaikki alan koulutettavat eivät tarvitse samaa koulutusta, vaan usean haastateltavan mielestä perusosan jälkeen koulutuksen voisi eriyttää eri toimintoihin. Piiri- tai paikallisvartijoiden koulutus voisi lakiosan jälkeen olla erilainen kuin vastaanottovirkailijan tai hälytyskeskuspäivystäjän. Koulutusuudistus nähtiin positiivisena, mutta tarkempi analysointi muutoksista jäi kuitenkin vajaaksi. Mikäli henkilö ei itse toimi tai ole toiminut kouluttajan tehtävissä, hänen on vaikea hahmottaa lisääntyneiden tuntien muutosta konkreettisesti.

Haastateltavista yhdellä (2) oli selkeä näkemys mm. siitä, että yksityisetsivätoiminta tulee eriyttää nykyisestä lainsäädännöstä. Muut haastateltavat pitivät nykytilaa siltä osin hyvänä. Haastattelut

annettiin helposti eikä yksikään kieltäytynyt haastattelusta. Yksi aiotuista haastatelluista ei vastannut soittopyyntöön häntä tavoitettaessa. Yhden haastateltavan vastauksista näkyi selvä huoli ulkomaalaisen työvoiman tulon takia. Muut haastateltavat eivät pitäneet sitä ongelmana tai sivuuttivat asian. Kaikki haastateltavat odottavat koulutuksen edelleen uudistuvan, ja laadun sekä määrän paranevan. Tilanne on kuitenkin siis varsin tyydyttävä jo tällä hetkellä.

Voimankäytön koulutuksen osalta vastaukset jäivät vähäisiksi, toisaalta haastateltavista ainoastaan yksi koki olevansa sen alan asiantuntija. Kyseinen haastateltava piti koulutus uudistusta osin kosmeettisena. Muut haastateltavat totesivat asian olevan hyvä, että kouluttajien taso- ja taitovaatimuksia on lisätty. Tärkeänä pidettiin myös koulutuksessa esiin tulleiden asioiden pitämistä vain kouluttajien tiedossa. LYTP määrittää myös salassapitosäännökset, jotka koskevat kuitenkin vain asiakkaan tietojen luovuttamista. Maksimirangaistus sen rikkomisesta on vuosi vankeutta. Haastateltavien näkemykset poikkesivat toisistaan vain vähän peruskysymyksissä, kehitystarpeista kysyttäessä yhtä lukuun ottamatta kaikki näkivät määrällisen lisäyksen tarpeellisena jatkossakin. Kaikki myös kiinnittäisivät suurta huomiota sisältöön ja sen hyvään opettamiseen. Liian paljon on vielä eritasoista koulutusta riippuen siitä, mikä oppilaitos tai kurssinjärjestäjä pitää koulutukset. Huomiota kiinnitettiin lainsäädännön ajan tasalla pysymiseen eli lainsäädännön tulisi seurata ympärillä vallitsevaa yhteiskuntaa. Yhteiskunnalliset muutokset otetaan huomioon myös oppilasvalinnoissa silloin kun se on mahdollista. Kansainvälistymisen myötä maahanmuuttajien osallistuminen koulutukseen on suotavaa, ja siten myös rikkaus.

Teknisten järjestelmien tuleminen yksityiselle turvallisuusalalle nähtiin myös pelkästään hyvänä asiana; se mahdollistaa paljon sellaisia asioita, joita ihmissilmä ei näe. Toisaalta se myös tekee alasta mielenkiintoisemman ja samalla myös haastavamman. Tekniset järjestelmät vaativat asiantuntijoilta oman pitkälle viedyn osaamisen, ja ne mahdollistavat myös teknisen koulutuksen tai teknisen taustan omaavien tulon alalle. Lähes kaikki vartijat ja järjestyksenvalvojat joutuvat työssään teknisten perusjärjestelmien tuntijoiksi. Se ei kuitenkaan tarkoita laaja-alaisempaa tietotaitoa teknisten järjestelmien hallinnasta.

Osalla haastateltavista oli suhteellisen ”vankka” kokemus tai osaaminen teknisistä järjestelmistä. Osa oli työskennellyt itse vartiointikohteissa ja siten käyttänyt kulloisenkin ajan uusinta tekniikkaa. Suurin osa vartijan ja järjestyksenvalvojan teknisestä työn osuudesta tapahtuu valvomoissa, joissa seurataan kameroiden monitoreihin välittämää dataa, joka nykyisin tallennetaan digitaalisesti kovalevyille.

Samoin erilaisten rikosilmoitinjärjestelmien hallinta ja käyttö kuuluvat edellä mainittujen ammattiryhmien työskentelyyn. Todennäköisesti myös robotit tulevat valtaamaan alaa turvallisuusalalla, aikataulua kukaan haastateltavista ei osannut sanoa. Laaja-alainen kameravalvonta tuli Suomeen 1990-luvulla, jolloin tehtiin runsaasti pankki- ja kioskiryöstöjä. Kameravalvonnan myötä tämänkaltaiset rikokset loppuivat lähes täysin. Saman tyyppisellä kameravalvonnalla saatiin myös takseihin kohdistuneet ryöstöt loppumaan 2000-luvulla.

Nykyisessä vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksessa opetus teknisiin valvontalaitteisiin tapahtuu samalla tuntimäärällä kuin aiemminkin. Ongelmana on opettajien usein heikko alan tietämys. Teknisten järjestelmien yleistyttyä ja niiden merkityksen kasvun myötä teknistä laite- ja ICT-osaamista pitäisi parantaa huomattavasti. Teknisten laitteiden merkitys koko turvallisuusalan liikevaihdossa on suurempi kuin henkilövartioinnissa.

Haastateltavista osa näki koulutuksen eriyttämisen tarpeellisena kullekin eri vartioinnin osa-alueelle. Teknistä koulutusta voitaisiin antaa osalla koulutettavista esim. puolet koko kurssiajasta. Näin ollen tämä osa vartijakoulutuksen saaneista tulisi sijoittumaan teknisiin laite- ja valvomotyöskentelyn kaltaisiin tehtäviin. Vaikka nykyinen henkilöstö on huomattavasti kokeneempaa teknisten laitteiden ja koko IT-sektorin osalta, tulisi koulutuksen olla yhtenevää. Järjestyksenvalvojien koulutuksessa tekniikan osa ei ole niin tärkeä, sillä suuri osa tehtävistä suoritetaan tapahtumissa. Koska tulevaisuudessa yksityisellä turvallisuusalalla voidaan osa rutiinitehtävistä hoitaa roboteilla, korostuu tekninen osaaminen myös tämän takia. Tekninen kehitys menee eteenpäin nopeasti vartiointi- ja turvallisuusalalla yleensäkin. Paitsi viranomaiset myös yksityistahot suurina ostajina ovat mukana kehittämässä merkittävästi tätä tekniikkaa.

Alalla yleisessä tiedossa on molempien osapuolten tietojenvaihto puolin ja toisin. Korkeimman turvaluokituksen tekniset järjestelmät ovat salassapitosopimusten myötä virallisesti ja tiettyyn aikaan sidottuun määreeseen asti yksityisen tahon käytön ulkopuolella. Nykyään yksityiset vartiointiliikkeet käyttävät teknisissä järjestelmissään takavuosien huippusalaista sotilas- ja vakoilutekniikkaa.

Järjestyksenvalvojien keskeinen oikeus on pääsynesto. Pääsyn estäminen aikaisemman käyttäytymisen perusteella tunnetaan kansankielessä paremmin porttikieltona (Paasonen ja Ellonen 2018). Hallituksen esityksen mukaan säännös ei mahdollista porttikiellon antamista henkilölle järjestyksenvalvojan toimialueelle (Paasonen ja Ellonen 2018, s. 210). Tällaisessa tapauksessa

voidaan ajatella tekniikan mahdollistavan henkilön tunnistamisen kamerakuvan ja monitorin välityksellä.

On myös muita tapauksia, missä järjestyksenvalvoja hyödyntää tekniikkaa. Suurin osa työstä tapahtuu kuitenkin aistihavaintojen välityksellä ilman teknisiä laitteita. Laitteita edustavat lähinnä radiopuhelimet, suojautumis- ja voimankäyttövälineet. Koulutuksen muutoksen myötä aiemmin todettuun voimankäytönkoulutukseen tulleet kouluttajien paremmat taitovaatimukset tarkoittavat viime kädessä järjestyksenvalvojien ja vartijoiden parempaa voimankäyttöä ja siten parempaa välineiden hallintaa.

4.4 Suomalaisen koulutuksen muutokset

Koulutukselliset lähtökohdat ja niiden muutokset perustuvat yhteiskunnan muutoksen kautta tulleisiin tarpeisiin. Niiden toteuttaminen suoritetaan siten, kuinka laki, tai joissain tapauksissa asetus ja muut säännökset, määräävät. Koulutuksen toteuttajan vastuulle jää aina onnistuminen tai epäonnistuminen. Hyviin tarkoitukseen kuuluu kuitenkin hyvän opetustapahtuman järjestäminen. Kilpailu opiskelijoista ja myös hyvästä opetushenkilöstä on kovaa.

Turvallisuusalan kaikki tai lähes kaikki opetustoimen kelpoisuuden omaavat työskentelevät jo jossain oppilaitoksessa tai aikuiskoulutuskeskuksessa. Julkisen alan työnantajat (kunnat yms.) eivät pysty kilpailemaan palkoilla, vaan korkeintaan viralla ja hyvillä työoloilla. Alalla jo tapahtunut ja edelleen tapahtuva kasvu on kuitenkin taannut työmahdollisuuksia kaikille alan koulutusta tarjoaville tahoille.

Turvallisuusalan (etenkin yksityisen turvallisuusalan) voimakas kasvu viime vuosina on tuonut myös lieveilmiöitä alalle. Alalle tullaan liian usein ”kokeilemaan”, usein näillä henkilöillä ei ole ollut realistista kuvaa alasta yleensä. Ylilyönnit voimankäyttötilanteissa ovat seurausta vaikeutuneesta yhteiskunnallisesta turvallisuustilanteesta sekä vääränlaisista asenteista. Liian usein on tapahtunut liioiteltua voimankäyttöä esimerkiksi kiinniottotilanteessa. Vaikka voimankäytön kouluttajakoulutuksen, ja siten myös voimankäytön opetuksen vaatimusten kasvettua ovat vaatimukset kasvaneet, ei se ole poistanut ”ylilyöntejä”.

Hyvälläkään koulutuksella ja sen uudistamisella ei täysin päästä pois oikeudettomasta voimankäytöstä, mutta aiemmin mainittu psykologisen koulutusosuuden lisääminen edesauttaisi sitä. Koska ala on matalapalkka-ala, ajautuu sinne edelleen myös ihmisiä, jotka ovat kyvyttömiä

kohtaamaan muita henkilöitä. Koulutuksessa ei painoteta tarpeeksi henkisiä arvoja tai asiakaspalvelua.

Pohtiessani parasta mahdollista oppimista tulee aina mieleen riittävän useat *toistot*. Tällä menetelmällä on opetettu Suomen koululaitoksessa vuosikymmeniä eikä sitä kannata vähätellä. Kuitenkin hyvin usein tällainen oppiminen jää pintapuoliseksi, ja häviää oppijan päästä melko nopeasti. Oivaltamisen kautta oppimaan oppiminen on se, mitä kirjoittaja itse yrittää harjoittaa niin omassa oppimisessa kuin opettamisessakin. Se, että oivaltaa jonkin toisen asian kautta miksi jokin asia on niin kuin on, auttaa laaja-alaisempaan oppimismekanismiin. Vastaavilla linjoilla on Tynjälä (1999) Omassa työssäni oppilaat oppivat teemakokonaisuuksien kautta. Yritysturvallisuus käsittää 45 opintopistettä ja siihen kuuluu lainsäädäntöä, yritysten turvallisuusjärjestelmien hallintaa, henkilöstöosaamista ja kaikki pakolliset viranomaiskorttikoulutukset. Muut kuin viimeiseksi mainitut eivät vaadi koeosaamista. Pakollisiin korttikoulutuksiin kuuluvat tarkoin määritellyt kokeet, minimipistemäärä pitää saavuttaa läpäistäkseen kurssin. Tässä kohdin tulee kysymykseen myös ulkoluku. Säännöt ja ohjeet on tiedettävä.

Kirsti Launis ja Yrjö Engeström keskustelevat asiantuntijuudesta muuttuvassa työtoiminnassa. Koulutukseen perustuvana ammatti- ja reviirihierarkiana hahmotettu asiantuntijuus on käymässä yhä keinotekoisemmaksi ja työelämän todellisuuden kannalta vähemmän merkitykselliseksi (Engeström ja Launis 1983). Koska työelämä ja sen vaatimukset muuttuvat koko ajan työelämän kehittäminen edellyttää sekä organisaatioiden perinteisten tasojen, että ammattikuntien perinteisten alojen uudelleen tarkastelua (Engeström ja Launis 1983).

On aivan sama lopputuleman kannalta, mistä oppi on saatu; onko se saatu luokassa istumalla vai käytännön kautta. Olen ollut jo pitkään sitä mieltä, että mainitsemisessäni korttikoulutuksissa voidaan luopua ”pänttäämisestä” ja siirtyä itseopiskeluun. Nyt ainakin tulityökoulutus on siirtymässä puhtaasti verkko-opintoihin. Oppilailla on joissakin tapauksissa (varsinkin mikäli oppilaat ovat suoraan peruskoulusta tulleita, ts. 16-vuotiaita) suuria vaikeuksia säilyttää keskittyminen luennoitaessa palamisen teorioista useita tunteja. Oppilaat voisivat halutessaan olla yhteydessä asiantuntijoihin, ja suorittaa kurssin tätä kautta. Yhtenä ongelmana siinä ovat kuitenkin käytännön harjoitustyöt, sillä esimerkiksi sammutusharjoitus on opeteltava paikan päällä.

Artikkelissaan ”Työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja ohjausta edistävät ja estävät tekijät” toteavat kirjoittajat, että työpaikalla tapahtuva oppiminen voidaan nähdä vastavuoroisena yhteisöllistymisen

prosessina, johon vaikuttavat sekä työpaikan tarjoumat, kuten mahdollisuus osallistua ohjaukseen ja oppia työssä, mutta myös oppijan henkilökohtainen kiinnostus, motivaatio sekä kyky kiinnittyä työyhteisön tarjoumiin (Billett, 2002a, 2002b, Rintala H, Mikkonen S, Pylväs L, Nokelainen P, Postareff L, Rintala et al, 2015)

5 TUTKIMUKSEN LOPPUPÄÄTELMÄT JA YHTEENVETO

Tämä pro gradu –tutkielma on tehty vuoden 2019 – 2020 aikana. Henkilöhaastattelut tein kevään 2019 aikana maaliskuusta toukokuuhun. Valitut henkilöt olivat kaikki yhtä lukuun ottamatta alalla yksityisellä turvallisuusalalla työskennelleitä henkilöitä. Tämä poikkeustapaus edusti Opetushallintoa, joka vastaa nykyisin turvallisuusalan koulutusten järjestämisestä kuin myös yksityisen alan kurssimuotoisesta koulutuksesta. Haastateltavien koulutustaustat vaihtelivat entisen ajan keskikoulusta akateemiseen loppututkintoon. Kaikilla alan koulutustehtävissä olleilla haastateltavilla oli korkeakoulututkinto.

Haastatelluista osa edusti puhtaasti liike-elämää, osa koulutusorganisaatioita ja osa käytännön työtehtäviä, aina kuitenkin esimiestasolla. Haastattelujen litterointi tapahtui loppukevään ja alkukesän 2019 aikana. Siinä käytettiin nauhoitteita ja osaksi myös kirjallisia muistiinpanoja. Tarkoitukseni oli selvittää vajaan kymmenen vuoden aikana tapahtuneet koulutuksen muutokset ja niiden vaikutukset väliaikaisen vartijan, vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksissa. Muutokset tapahtuivat lainsäädännön muututtua useaan kertaan vuosien 2010 ja 2019 välisenä aikana.

Muutoksista keskeisimmät havaitsemani asiat olivat tuntimäärien kasvaminen, opetussisällön osittaiset muutokset ja niiden kautta tulleet vaikutukset laajemminkin yhteiskunnan eri turvallisuuspalveluita käyttäville tahoille. Haastattelut tehtiin samoilla kysymyksillä kaikille haastateltaville. Vastaukset vaihtelivat vastaajan taustan mukaan, mutta yhteisiä piirteitä löytyi kuitenkin melko paljon. Osa haastateltavista antoi pitkiä ja varsin analyttisiä vastauksia, osa vastasi lakonisesti muutamalla lauseella.

Vaikeutena vastausten käsittelyssä joissakin tapauksissa oli löytää oikea vastaus esitettyyn kysymykseen. Vastausten ”rönsyily” vaati useamman kerran haastattelujen purkamistyötä. Henkilöhaastattelun antaneet vastaajat olivat kaikki avuliaita, ja osallistuivat mielellään

tutkimustyöhöni. Jatkotutkimuksia ajatellen sekä kysymysten että vastausten syventäminen palvelisi hyvin alan kenttätutkimuksia jatkossakin.

Lähteistä säädetty laki oli tässä työssä keskeisin, sillä alan toiminta perustuu paitsi käytännön liiketoiminnan lisäksi niin vahvasti säädännäiseen lakiin, mihin on kirjattu oikeuksien ja velvollisuuksien rajat. Yksityistä turvallisuusalaa koskevat lait ja asetukset ovat muokkautuneet vuodesta 1944 aina viimeisimpään lainsäädäntöön asti. Viimeiset vuoden 2017 alusta tulleet lait määrittävät koulutuksen määrän ja jaottelun aina tuntikehysten mukaan. Ala on kokenut valtavan ”harppauksen” alkuajoista nykypäivään. Myös opettajien ja kouluttajien asenteet, tiedot ja taidot ovat nykyaikaisella tasolla.

Haastatteluihin vastanneiden yleinen näkemys oli, että koulutuksen lisäys on positiivinen asia. Tuntien lisäyksen oikein mitoittamiseen ei varsinaisesti otettu kantaa, mutta esimerkiksi voimankäytön kouluttajakoulutuksen vaatimusten lisäys nähtiin erittäin positiivisena asiana. Uuden lain (Laki yksityisistä turvapalveluista 1085/2015, tuli voimaan 1.1.2017) tuomat muutokset, kuten vartijan oikeudesta pääsyn estoon, liittyvät oikeuksien lisääntymiseen. Tämän huomioiminen koulutuksissa nähtiin tärkeänä, sillä vartijat sekä järjestyksenvalvojat saavat tehtäviä suorittaessaan puuttua kaikille perustuslailla turvattuihin perusoikeuksiin.

Opetussisällöt suoritetaan kussakin oppilaitoksessa tai koulutuskeskuksessa käytännössä siten, miten aiheen opettaja sen päättää. Laintulkinnat eivät suoraan määrää opetussisältöä käytännössä, vaan henkilökohtaisella asiantuntemuksella on suuri merkitys, kuten ihmisten perusoikeuksien kunnioittamisella. Erään haastateltavan kohdalla hänen 1980-luvulla saamansa koulutus kuului: ”jos sillä pampulla lyödään, niin sitten lyödään niin että pää irtoa”. Tämän kaltainen kouluttaminen ei nykyisin ole lainkaan mahdollista. On hyvä, että asenteet ihmisten oikeuksiin ovat muuttunut huomattavasti myös vartiointihenkilöstön keskuudessa.

Kaikki haastateltavat pitivät tärkeänä myös jatkuvaa koulutuksen uudistamista, ja että se seuraa yhteiskuntaa myös yleisemmin. Kuusi haastateltavaa yhdeksästä näki myös, että korttikoulutusten yhtenäistäminen olisi hyvä yhteiselle yksityisen turvallisuusalan linjaukselle koko koulutusta ajatellen. Yleisesti ottaen haastateltavien näkemys oli, että kansainvälisyys on tärkeä asia myös turvallisuusalalla, ja että se on tullut jäädäkseen. Samalla koettiin kuitenkin myös se, että koulutuksiin tulee sitouttaa suomalainen elämäntapomus.

Yksi haastateltavista piti erittäin ongelmallisena koulutettavien usein huonoa ja riittämätöntä kielitaitoa suomen kielen osalta. Turvallisuusala on usein lainkäyttöä ja sen mahdollistamia oikeuksia myöten alalla täytyy tuntea tarkkaan oikeudet ja velvollisuudet. Puutteellinen kielitaito voi aiheuttaa ongelmia sellaisissa työtilanteissa, joissa joutuu ”sanaharkkaan” äidinkielenään suomea puhuvan kanssa, mikäli oma äidinkieli on muu kuin suomi. Koulutuksen läpäiseminen ei aina takaa oikein opittuja asioita. Koulutuksesta saattaa päästä läpi useamman koekerran jälkeen henkilö, jonka työskentely varsinkin yksin on haasteellista. Sama haastateltava piti useissa muissa EU-maissa järjestettävää koulutusta maamme koulutusta parempana.

Ruotsin mallin mukaista työharjoittelua ei meillä lyhytkursseilla ole, sen sijaan toisen asteen oppilaat ovat alan työpaikoilla viimeisellä eli kolmannella vuosikurssilla jopa kuusi kuukautta. Haastateltavien yleisnäkemyks oli, että koulutuksen muutosten vaikutukset näkyvät vasta jonkin ajan kuluttua. Vielä on liian aikaista sanoa tarkkaan, mitkä ovat oleelliset vaikutukset varsinaisessa kenttätyössä. Voimankäytön opetuksen ja sen valvonnan tarkempi seuranta ja kouluttajavaatimukset vaikuttavat kuitenkin todennäköisesti tarkempiin voimankäyttötilanteisiin. Tilastot voimankäyttötilanteista ennen ja nyt eivät kerro läheskään koko totuutta, koska ala kasvaa koko ajan eivätkä siis tilastot ole täysin verrannollisia aiempiin vuosiin.

Yhtä lukuun ottamatta kaikki haastatellut pitivät hyvänä asiana yksityisetsivätoiminnan yhdistämistä vartioimisliiketoimintaan ja lakiin yksityisistä turvapalveluista. Eroavassa kannanotossa vedottiin elinkeinovapauteen ja siihen, että se oli aiemmin erillinen oma toimialansa. Nykyisellään yksityisetsivätoiminta on osa vartioimisliiketoimintaa; yksi sen osa. Sitä saa siis harjoittaa vain vartiointiliike. Siirtymäsäännös ennen nykyisen lainsäädännön voimaantuloa mahdollisti kuitenkin toiminnan jo sitä harjoittavilta.

Lähes kaikki haastatellut pitivät nykyistä lainsäädäntöä riittävänä, tarkennuksia kaivattiin lähinnä vartijan ja järjestyksenvalvonnan koulutuksiin ja niiden yhtenäistämiseen. Vaikutuksista suurimpana nähtiin koko alaa koskeva lainsäädännön muutos jo aiemmin. Viimeiset muutokset koskivat lähinnä muutamaa lisäoikeutta vartijoille. Tällaisia olivat pääsynesto ja tiukentuneet voimankäyttökoulutukset. Myös pidentynyt kurssiaika nähtiin kohtalaisena muutoksena, joskaan ei kovin suurena.

5.1 Muutos, asenteet ja arviointi

Rinne ja Salmi (1998) pohtivat työelämän muutosta historiallisesti, ja merkittävää on, että myös pitkälle koulutetut ovat tilanteessa, jossa koulutus ei takaa työpaikkaa (Ks. myös Eteläpelto ja Tynjälä 1999). Omassa työssään koulutan perustutkintoa toisella asteella opiskeleville, he ovat alan luonteen vuoksi eri tilanteessa, koska valmistuttua löytyy töitä. Yhteiskunnassa on jatkuva pula turvallisuusalan perustehtäviä suorittavista.

Erilaisilla oppisopimusmalleilla on tätä työvoimapulaa paikattu; tätäkin kirjoittaessa pelkästään pääkaupunkiseudulle voitaisiin palkata useita satoja alan ammattilaisia. Mikäli työvoimapula pahenee jatkossakin, on ainoa tapa paikata sitä maahanmuutolla. Työvoimapula matalapalkka-aloilla vaikuttaa jo nyt kansantalouteen. Herää kysymys siitä, kuinka opetetaan jatkossa muualta tulleita turvallisuusalan ammattilaisiksi. Voiko nykyperusteinen luokkaopetus olla edelleen toimiva tapa? Vai voisiko ajatella, että opetus myös perusasioissa siirtyisi enemmän työpaikoille?

Eteläpelto ja Tynjälä (1999) kuvaavat tietoja, taitoja ja asenteita arvioinnin suhteen. Kompetenssi kuvaa toimintavalmiutta tai kykyä suorittaa tehtävä tietyllä tavalla. Se on ehdollinen käsite, ja saa merkitystä ainoastaan, kun se liitetään toimintaympäristön vaatimukseen. Kulttuurikompetenssin perustana on siten toimintavalmius työympäristössä, jossa toimijat edustavat eri etnisiä ja kulttuurillisia ryhmiä. Tätä teoriaa ajatellen turvallisuusalan työntekijät toimivat eri tavalla riippuen ympäristöstä. Esimerkiksi yleisötapahtuma on erilainen toimintaympäristö kuin teollisuuslaitos ja niin edelleen.

5.2 Tutkinnon suorittaneen osaaminen

Turvallisuusalan perustutkinnon tavoitteena on, että tutkinnon suorittaneella henkilöllä on laaja-alaiset perustiedot ja -valmiudet työskennellä, erikoistua tai jatkokouluttaa itseään kaikilla turvallisuussektorin aloilla. Tällaisia ovat tekniikan alan työt, logistiikkatyöt, ympäristötyöt, palvelutyöt ja yksityisen turvallisuusalan työt. (OPH 2019.)

Turvallisuusalan perustutkinto antaa perusvalmiudet ammattitaidon kehittämiseen. Tutkinnon suorittanut on luotettava, laatutietoinen, oma-aloitteinen sekä asiakaspalvelu- ja yhteistyöhenkinen. Hän osaa soveltaa oppimiaan taitoja ja tietoja vaihtelevissa työelämän tilanteissa erilaisten

työnantajien palveluksessa tai itsenäisenä yrittäjänä. Hän pystyy näkemään työnsä osana suurempia tehtäväkokonaisuuksia ja pystyy ottamaan huomioon yhteistyökumppaneiden työtehtävät omassa työssään.

Turvallisuusalan perustutkinnon suorittaneen on tultava toimeen monikulttuurisessa työympäristössä ja selviydyttävä työyhteisössä ja työsuoritukseen liittyvässä kanssakäymisessä molemmilla kotimaisilla ja vähintään yhdellä vieraalla kielellä. Hänen on osattava noudattaa työssään ympäristön kestävästä kehityksestä tukevia menetelmiä. Hänen on osattava käyttää työssään tarvitsemaansa teknisiä välineitä ja laitteita, ja hänellä on oltava tietoyhteiskunnassa tarvittavat valmiudet jatkuvasti kehittyvän tieto- ja viestintätekniiikan käyttämiseksi tiedon hankkimisessa ja vuorovaikutteisessa viestimisessä (OPH 2019.)

Vaikka vartijan ja järjestyksenvalvojan peruskoulutus onkin huomattavasti lyhyempi kuin turvallisuusalan perustutkinto (120 op), täytyy kaikkien opiskelijoiden kuitenkin suorittaa ko. koulutukset. Poikkeuksen tekevät teknisen linjavalinnan tehneet opiskelijat; tämän osan oppilaista tutkinto koostuu muista ainekokonaisuuksista. Seuraavassa tarkastelen aihetta teorian ja tieteenfilosofian kautta, heuristiikka liittyen ongelmanratkaisuun ja sitä kautta tehtäviin päätöksiin.

Heuristiikka liittyen ongelmanratkaisuun ja sitä kautta tehtäviin päätöksiin tukee teoriaa miksi ja miten? Ongelmanasettelussa keskeiselle sijalle nousee mitkä ovat ja ovat olleet vaikutukset? Miten niitä mitataan? Kasvatusfilosofian kannalta oleellista on tutkia asiaa perfektionistisesti.

Työn murros on alkanut, haasteista suurin valtakunnan tasolla on miten saada alalle pysyvämpi henkilöstö, toki myös se, miten saadaan jatkossa osaavaa henkilöstöä tekemään näitä asioita. Tätä taustaa vasten eri sidosryhmät työskentelevät näiden ongelmien kanssa.

Työn reflektointi (Meira 1996) koostuu neljästä asiasta: tekeminen ja kokeminen, kokemuspohjainen reflektointi, *mitä opin* ja *mitä tunsin*. Uusien oivallusten käsitteellistäminen ja oman teorian parantaminen, uuden teorian parantaminen ja palaute. Palautteen osalta voidaan todeta, että vartijat sekä järjestyksenvalvojat saavat työstään suoraan palautetta usein juuri toimenpiteen kohteelta. Joskus alueelta tai kohteesta poistettu henkilö kokee kohtelunsa huonoksi, vaikka asialliset perusteet olisivatkin olemassa. Joskus taas asiallisesti hoidettu toimenpide johtaa kiitoksiin ja jopa mielihyvään.

Kokemuspohjainen reflektointi tarkoittaa usein henkisen pääoman kasvua työtaidoissa, kun jokin vaikeaksikin koettu tehtävä on hoidettu hyvin. Uusien oivallusten käsitteellistäminen ja oman teorian parantaminen auttavat työtehtävissä silloinkin kun joudutaan tekemisiin tulkintojen kanssa. Esimerkkinä se, että henkilöä ei päästetä sisään jollakin perusteella. Oliko sille lainmukaiset perusteet henkilön aiemman käytöksen perusteella olemassa? Pro gradu tutkielmaani varten haastattemieni mukaan ne, jotka jäävät alalle pidemmäksi aikaa, kokevat usein ammatillista kehitystä ja siten mielihyvää oppimistaan uusista asioista.

Varsinaisten muutosten seurauksista koulutuksen muututtua 1.1.2017 järjestyksenvalvojen kurssitodistuksella ei ole enää umpeutumisaikaa. Näin ollen toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa 15-vuotiaana koulutetut saavat täysi-ikäisinä järjestyksenvalvojan kortin esitettyään kurssitodistuksen. Aiemmin kurssitodistus umpeutui kuuden kuukauden jälkeen. Tämä opetetaan myös koulutuksessa.

Asiantuntija on henkilö, joka pystyy myös ratkomaan ongelmia omalta asiantuntija-alueeltaan. Silloin kun kysytään *mitä jos*, joutuu asiantuntija pohtimaan case-tapauskohtaisesti mitä hän tähän vastaa. Parhaimmallekin asiantuntijalle saattaa tulla eteen tilanteita, joita ei voida suorilta käsin ratkaista. Tässä hän usein esittääkin oman asiantuntijuutensa: kaikkeen ei ole valmiita vastauksia. Ammattitaidosta, kompetenssista ja osaamisesta kertoo Kaija Collin seuraavaa: toimialakohtainen tai työntekijäryhmäkohtainen (ts. ammattiin sidonnainen) tarkastelu on ammattitaitoa. (Väärälä 1995, Kankaanpää 1997 sekä Ellström 1998).

Turvallisuusalan opettaja on asiantuntija omalla alallaan, hyvin usein tulee eteen tällaisia *mitä jos* – tyyppisiä kysymyksiä. Case-kohtaisissa tapauksissa ratkotaan usein tunneilla eteen tulleita oikeustapauksia, tai hypoteettisesti asioita mitkä voisivat tulla esille. Tällöin myös kaikki koulutuksen muutoksiin vaikuttavat seikat ovat niitä.

Koska koulutuksen muutokset perustuvat lakiin, on niitä pystyttävä ratkomaan opetuksessa siinä kohdin, missä ne tulevat esille. Tästä esimerkkinä uudessa laissa oleva vartijalle annettu pääsyn esto. Opettaja joutuu konkretisoimaan mitä se tarkalleen ottaen tarkoittaa. Lain muutosten, ja viimeisen siirtymäsäännöksen jälkeen (1.1.2019) on opetettava myös niitä asioita, jotka poikkeavat aiemmista. Koulutuksen järjestäjän on vietävä uudet lait ja säännökset opetukseen siinä laajuudessa, kuin on tarkoituksenmukaista ja opettaa ne vastaamaan nykytilaa.

Muutokset ja vaikutukset näkyvät aina vasta jonkin aikaa uuden tilanteen tultua voimaan, niiden arviointi yhdellä tai kahdella lauseella ei ole helppoa tai edes tarkoituksenmukaista. Suurimpana vaikuttimena uudelle laille ja koulutukselle oli täsmentää se vastaamaan nykyaikaa. Lisäksi koulutuksen yleisen tason muutos heijastuu myös yksityiselle turvallisuusalalle, ja on näin omiaan viemään koko turvallisuusalaa eteenpäin. Suurimpana haasteena näen edelleen mahdollisen näennäiskoulutuksen, jossa vain tuntimääriä lisäämällä pyritään kosmeettisiin ratkaisuihin.

Koska ala elää suurta muutosta kansainvälistymisen ja uhkakuvien muuttumisen myötä, tuo se alan koulutusvaatimukseen entistä enemmän haasteita tulevaisuudessa. Järjestyksenvalvojan koulutuksen järjestäjällä on oikeus pyytää koulutukseen oppilaaksi tai opettajaksi hakeutuvasta turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) tarkoitettu suppea turvallisuusselvitys (LYTP 108 §). Mikäli jatkossakin koulutukseen tai opettajaksi hakeutuvasta annetaan lausunto epäsovinnuudesta alalle, tulee pääsy evätä. Yleensä viranomaistoiminnassa syitä epäämiseen ei kerrota.

Suomen kansainvälistyessä saattaa joissakin tapauksissa olla vaikeaa saada selkoa hakijan taustoista sellaisista maista, joiden kanssa Suomella ei ole sopimusta viranomaisyhteistyöstä. Tällöin arviointi jää puhtaasti sen tiedon varaan, mikä on käytettävissä. Näillä kaikilla asioilla on merkitystä siihen, miten opetus tulevaisuudessa tehdään. Tätä kirjoittaessa, ollaan tekemässä uusia tutkinnon perusteita turvallisuusalan perustutkintoon. Se ei ole vaikuttamatta myös turvallisuusalan lyhytkursseihin, ts. vartijan -ja järjestyksenvalvojanperuskoulutuksiin.

Vaikutukset 2010-luvulla tapahtuneisiin muutoksiin koulutuksen sisältöjen osalta eivät ole yhtä suuria kuin 1983 muutetussa vartioimisliikelaisissa, joka määräsi vartijakoulutuksen minimipituuden ja sisällön. Tällöin lähdettiin lähes olemattomasta tasosta mikä liittyi lain edellyttämiin koulutuksiin. Jotkut vartiointiliikkeet, kuten Suomen Teollisuuden Vartiointi Oy, olivat toteuttaneet omaa koulutustaan omilla ehdoillaan.

Suomen toiseksi vanhimmassa ja suurimmassa yrityksessä oli järjestelmällinen teollisuusvartijakoulutus toiminut jo 1960-luvulta lähtien. Uudet 2010-luvun muutokset koskivat tässä pro gradu-työssä aiemmin esittämiäni asioita, ja olivat laajuudeltaan hyvin paljon yhteiskunnan yleistä koulutuksen muutoksen seurausta.

Antti Saari kertoo teoksessaan *Kasvatustieteen tiedontahto*, että tiedon perustana ovat mielessä esiintyvät kirkkaat, kiistattomat ideat, itsestäänselvyydet. (Saari 2011) Vastuuta opettajuudessa on se,

että itsestäänselvyksiä eli idiomeja voidaan käyttää sopivasti, kunhan ne eivät hallitse koko opetustapahtumaa. Teorian tulee selittää mahdollisimman yksinkertaisesti, mutta silti tyydyttävän laaja-alaisesti opetustapahtuman kulku. Sen tulee lisäksi käyttää mahdollisimman suuressa määrin tekijöitä, joita voimme käytännössä hallita (Saari 2011 sekä Heikkinen 1966).

Vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutuksissa on aina käytetty paljon esimerkkejä käytännöstä silloin, kun opettajalla tai kouluttajalla on ollut niitä tarjota. Juuri tässä kohtaa tulevat esiin itsestäänselvydet, joihin Saari viittaa, itsestäänselvydet kuten kuinka tulee toimia? Pidemmän käytännön kokemuksen omaavat opettajat käyttävät yleensä enemmän käytännönläheisiä esimerkkejä esimerkiksi omasta aiemmasta työstään. Opettajat, joiden käytännönkokemus on pienempi tai lähes olematon, perustavat opetuksen enemmän teorian tiedon varaan.

Opetuksessa ei kuitenkaan voida sivuuttaa lainkohtia, eikä hyvää tapaa ”kuinka kenttätyössä tulisi toimia”. Koska alan koulutukset perustuvat suurelta osin lakiin ja sen tulkintoihin, ei henkilökohtaisilla mielipiteillä saa olla juurikaan merkitystä. Opetus on kuitenkin kokenut suuren murroksen myös opetushenkilöstön paremman koulutustason nousun vuoksi.

Nykytilannetta parantaisi nähdäkseni se, että korttikoulutusten jälkeisen todistusten kirjoittamiseen sijaan siirryttäisiin sähköisten järjestelmien käyttämiseen lupaviranomaisille. Tämä tapahtuisi niin, että opiskelijan läpäistyä koulutuksen, tekisi koulutuksen järjestäjä merkinnän viranomaisen sähköiseen tietokantaan, josta tieto siirtyy edelleen viranomaisrekisteriin. Kortin myöntävä viranomainen (eli paikallispoliisi) voisi katsoa suoraan järjestelmästä kortin hakijan tiedot. Tällä säästettäisiin turhaa byrokratiaa. Muutokset ovat hitaita, mutta nyt lausuntokierroksella oleva uusi opetussuunnitelma alalle tuo vuoden 2021 jälkeen muutoksia, jotka toivottavasti ovat positiivisia.

6 LÄHTEET

Kirjallisuus

Dryden, Gordon ja Vos, Jeanette. 1996. *Oppimisen vallankumous – ohjelma elinikäistä oppimista varten*. Suomentanut Raimo Salminen. Helsinki: Tietosanoma.

Harain, Hannu. 2011. *Turvallisuusalan perustutkinnon tulevaisuus: Haaste ammattiopistoille ja aikuiskoulutuskeskuksille* (AMK-opinnäytetyö, Laurea-ammattikorkeakoulu). Haettu osoitteesta <https://www.theseus.fi/handle/10024/33226>.

Hautamäki, Tarja. 2016. Yksityisen turvallisuusalan valvonta. *Acta Wasaensia 360, Oikeustiede 17*. Vaasa.

Huovinen, Mika. 1997. *Euroopan Unionin Vaikutukset Vartiointialalle Suomessa* Opinnäytetyö, Vantaan ammattikorkeakoulu, 1997

Jokinen Jyrki, Lähteenmäki Lauri & Nokelainen Petri Työssäoppimisen lumo Ammatillisen sekä ammatillisen korkea-asteen koulutuksen ja työelämän yhteistyön hyvät käytänteet 2009: Hämeen ammattikorkeakoulun ja kirjoittajat

Eteläpelto, Anneli ja Tynjälä, Päivi. 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus: työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Porvoo: WSOY.

Isopahkala-Bouret, Ulpu. 2008. Asiantuntijuus kokemuksena. *Aikuiskasvatus 28: 2, 2. Artikkel*. Helsinki: Kansanvalistusseura, Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.

Kalenius, Aleks. 2014. Suomalaisten koulutusrakenteen kehitys 1970-2030. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:1*. Helsinki.

Lasonen, Johanna ja Ursin, Jani. 2011. *Koulutus yhteiskunnan muutoksissa: jatkuvuuksia ja katkoksia*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Lehtinen Erno ja Palonen Tuire, Ammattikasvatuksen aikakauskirja 2011, 13 (4) Okka-säätiö.

Lindroos-Hovinheimo Susanna, Oikeuden rajoilla Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, julkaisu 2014.

Paasonen, Jyri ja Ellonen, Vesa. 2018. *Yksityisen turvallisuusalan lainsäädäntö käytännössä*. Helsinki: Tietosanoma.

Poliisiammattikorkeakoulu. 2017. Järjestyksenvalvojan koulutusmateriaali perus- ja kertauskoulutuksiin. Tampere.

Rinne, Risto ja Salmi, Eeva. 1998. *Oppimisen uusi järjestys*. Tampere: Vastapaino.

Saari, Antti. 2011. Kasvatustieteen tiedontahto – Kriittisen historian näkökulmia suomalaiseen kasvatukseen tutkimiseen. Tampere: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Sirén, T., & Pekkarinen, O. (2017). *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu -tutkielman laadintaan*. Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 3. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Luettu osoitteesta:
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/134431/Sarja%203_Ty%C3%B6papereita_3_2017_Sir%C3%A9n_Pekkarinen%20-verkkoversio.pdf?sequence=2

Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli Laadullinen Tutkimus ja sisällönanalyysi Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi, 2002

Tynjälä, Päivi. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena: konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Verkkolähteet

Yle. 18.10.2019. *Yritys mainostaa vartiointialaa ampumisvideolla, vaikka tavallinen vartija ei edes kannata asetta – ”Vartijan työ ei ole ramboilua”*. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11025169>.

LIITE 1: TULITYÖKOULUTUKSEN OHJELMA

1 Tulityöt turvallisesti

- 1.1. Palamisen teoria
- 1.2. Lämmön siirtyminen
- 1.3. Tulipalon vaarat
- 1.4. Palonehkäisy

2 Vastuut ja velvollisuudet

- 2.1. Velvollisuus
- 2.2. Sopimukset
- 2.3. Vastuut
- 2.4. Tulityösuunnitelma
- 2.5. Tulityölupa

3 Tulityön vaarojen tunnistaminen

- 3.1. Tulityömenetelmät ja -välineet
- 3.2. Työympäristön liittyvät vaarat
- 3.3. Työstettävät materiaalit

4 Turvatoimet eri toimintaympäristössä

- 4.1. Turvallisen tulityön valmistelu
- 4.2. Turvatoimet tulityön aikana
- 4.3. Suojavaatetus ja henkilösuojaimet
- 4.4. Turvatoimet tulityön jälkeen

5 Toiminta onnettomuustilanteissa

- 5.1. Onnettomuustilanteessa on huomioitava...
- 5.2. Tulipalon sammuttaminen
- 5.3. Alkusammutuskalusto
- 5.4. Kaasupullojen käsittely tulipalossa
- 5.5. Ensiapu

Lähde: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry, 2015 Helsinki

LIITE 2: ESIMERKKEJÄ VARTIJAN- JA VÄLIAIKAISEN VARTIJAN KOEKYSYMYKSISTÄ

Vartijan koulutus 40 + 80 h. Koekysymyksiä

1) Vartijan oikeuksiin kuuluu poistaminen vartiointikohteesta. Tämä perustuu:

- a) lakiin
- b) asetukseen
- c) poliisin lupaan
- d) vastaavan hoitajan määräykseen

Oikea vastaus: a) lakiin, LYTP §.

2) Vartijalla on:

- a) turvallisuustarkastusoikeus
- b) kotietsintäoikeus
- c) säilöönotto-oikeus
- d) ei mitään edellä mainituista

Oikea vastaus: a) turvallisuustarkastusoikeus, LYTP §.

3) Luvan vartijaksi toimimiseen myöntää:

- a) kotipaikan poliisi
- b) suojelupoliisi
- c) vastaava hoitaja
- d) toimeksiantaja

Oikea vastaus: a) Kotipaikan poliisi, LYTP §.

4) Vartioimistehtävät ovat suoritettava oikein ja tasapuolisesti ja tämä tarkoittaa:

- a) tehtävät on suoritettava suurempaa vahinkoa tai haittaa aiheuttamatta
- b) vartija ei koskaan saa puuttua ihmisen oikeuksiin esim. liikkumisen suhteen
- c) tehtävien suorittamisella ei ole merkitystä tärkeyteen tai kiireellisyyteen
- d) vartija ei tarvitse perustella toimiansa

Oikea vastaus: a) suurempaa vahinkoa, LYTP §.

5) Vartijalla on:

- a) salassapito-oikeus
- b) salassapitovelvollisuus
- c) ei kumpaakaan
- d) salassapitoasiat koskevat vain viranomaisia

Oikea vastaus: a) salassapitovelvollisuus, LYTP §.

- 6) Vartijaksi hyväksyminen on voimassa kerralla 5 vuotta. Sitä voidaan jatkaa kunnes:
- a) kunnes vartija täyttää 65vuotta
 - b) 68 vuotta
 - c) yläikärajaa ei ole
 - d) vastaava hoitaja päättää asiasta
- Oikea vastaus: a) 68 vuotta, LYTP §.
- 7) Toimeksiantosopimus on tehtävä:
- a) kirjallisena
 - b) ei tarvitse tehdä, suullinen sopimus riittää
 - c) siitä päättää paikkakunnan poliisi
 - d) siitä päättävät toimeksiantaja sekä vartiointiliike
- Oikea vastaus: a) kirjallisena, LYTP §.
- 8) Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan on tehtävä vuosi-ilmoitus:
- a) kerran vuodessa
 - b) joka toinen vuosi
 - c) joka viides vuosi
 - d) ei tarvitse tehdä
- Oikea vastaus: a) kerran vuodessa, LYTP §.
- 9) Vartijaksi hyväksymisen väliaikaisen peruuttamisen voi tehdä:
- a) poliisin päällystöön kuuluva poliisimies
 - b) poliisihallitus
 - c) vastaava hoitaja
 - d) ei kukaan
- Oikea vastaus: a) poliisipäällystöön kuuluva, LYTP §.
- 10) Piirivartijan tulee lähteä työvuoroonsa huonoilla auton renkailla varustetulla autolla, jos:
- a) esimies niin määrää
 - b) mikäli hän itse arvioi, että voi lähteä
 - c) mikäli poliisimies antaa luvan
 - d) ei tule lähteä
- Oikea vastaus: d) ei tule lähteä, koska Tieliikennelaki ei salli ajattavan vaarallisilla tai huonoilla renkailla. (Urasyvyys väh. 1.6 mm) TLL.

Laatinut Mika Huovinen 3.6.2019 Vantaan Ammattiopisto Varialle ammattiopiston pyynnöstä.

LIITE 3: HAASTATTELUKYSYMYKSET

- 1) Vartijakoulutusta on lisätty 20 tunnilla ja järjestyksenvalvojan koulutusta kahdeksalla tunnilla. Mitkä ovat keskeiset vaikutukset lisäysten jälkeen?
- 2) Onko koulutuksessa huomioitu oleelliset työhön ja sen suorittamiseen liittyvät seikat?
- 3) Voimankäytön kouluttajien vaatimuksia on lisätty. Onko tämä ollut tarpeellinen muutos ja miksi?
- 4) Ovatko koulutuksen painotukset oikeat?
- 5) Koekysymyksissä painotetaan paljon oikeuksia. Onko painotus oikea?
- 6) Onko vartijan koulutuksen nykyinen 120 tunnin määrä oikea: siis 40 tunnin väliaikaisen vartijan koulutus, ja 80 tunnin vartijan koulutus?
- 7) Mitä mahdollisesti lisäisit tai jättäisit pois nykyisestä koulutuksesta?
- 8) Onko lainsäädäntö alalla mielestäsi ajantasainen?
- 9) Yksityisetsivätoiminta kuuluu vartioimisliiketoimintaan. Pitäisikö se eriyttää kuten ennen, vai kuulua siihen?
- 10) Onko järjestyksenvalvojen koulutus mitoitettu oikein suhteessa vartijan koulutukseen?